

SPĂLAREA BANILOR

MONEY LAUNDERING

Andra Maria COȚ

ABSTRACT

In this article the author has analyzed the crime of money laundering in the light of the actus reus and the mens rea, while also giving a perspective on the development of this crime at an international, European and national level. The article focuses on the controversial issues related to the regulation of this crime such as the interests protected by the law or the perpetrator of the offence in question. The author also attempted to provide an analysis of the actus reus due to the fact that too often the other aspects of the crime capture all the attention and little or no attention is given to this issue.

Keywords: money laundering, interests protected by the law, active subject, Decision of the High Court of Cassation and Justice of Romania no. 16/2016, Decision of the Constitutional Court of Romania no. 486/2018, Law no. 656/2002.

REZUMAT

În acest articol autoarea a analizat infracțiunea de spălare a banilor prin prisma elementelor sale constitutive, oferind totodată o perspectivă asupra evoluției acestei infracțiuni la nivel internațional, european și național. Articolul se axează, în principiu, asupra aspectelor controversate legate de reglementarea acestei infracțiuni, precum obiectul juridic protejat ori subiectul activ. De asemenea, autoarea a încercat să ofere o analiză a laturii obiective a infracțiunii de spălare a banilor, întrucât, de cele mai multe ori, celelalte aspecte legate de infracțiune acaparează întreaga atenție, acestei chestiuni fiindu-i acordată prea puțină atenție.

Cuvinte-cheie: spălarea banilor, obiect juridic, subiect activ, Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 16/2016, Decizia Curții Constituționale nr. 418/2018, Legea nr. 656/2002.

CUPRINS

I. Introducere.....	45
II. Geneza infracțiunii de spălare a banilor.....	45
II.1. La nivel internațional.....	45
II.2. La nivel european.....	47
II.3. La nivel național.....	49
III. Analiza infracțiunii de spălare a banilor.....	50
III.1. Rațiunea incriminării și obiectul juridic al infracțiunii.....	50
III.2. Subiecții infracțiunii.....	55
III.3. Latura obiectivă.....	63
III.4. Latura subiectivă.....	73
III.5. Forme ale infracțiunii.....	74
III.6. Pedepsa.....	74
III.7. Cauza de reducere a pedepsei.....	75
IV. Concluzii.....	75

I. INTRODUCERE

Infracțiunea de spălare a banilor a revenit recent în atenția practicii judiciare datorită Deciziei Curții Constituționale nr. 418 din 19.06.2018¹. În consecință, am considerat oportună și necesară o analiză a infracțiunii, care însă nu se rezumă doar la problematica subiectului activ.

În opinia noastră, această analiză trebuie să pornească de la contextul social, economic și politic în care infracțiunea a apărut pentru a putea înțelege evoluția acesteia și aspectele controversate care planează în jurul ei. Prin urmare, articolul este structurat în două părți: geneza infracțiunii de spălare a banilor și analiza elementelor constitutive ale infracțiunii. În cea de-a doua parte a articolului am încercat să evidențiem aspectele controversate legate de infracțiune, axându-ne pe rațiunea incriminării și obiectul juridic al infracțiunii, pe subiectul activ al infracțiunii, dar și pe latura obiectivă a acesteia.

II. GENEZA INFRACTIUNII DE SPĂLARE A BANILOR

Noțiunea de spălare a banilor este una relativ recentă, datând din a doua jumătate a secolului trecut. Totuși, în decurs de 50 de ani acest fenomen a luat amploare, devenind una dintre preocupările principale ale statelor și organizațiilor internaționale, întrucât banii „*murdari*” susțin activitatea infracțională și afectează ordinea socio-economică. Magnitudinea fenomenului este greu de apreciat, însă în anul 1998 Fondul Monetar Internațional a statuat că între 2% și 5% din produsul intern brut la nivel mondial reprezintă tranzacții prin care produsul infracțiunilor este spălat².

În consecință, în această secțiune vom încerca să răspundem la întrebările *Când?*, *Unde?* și *De ce a apărut infracțiunea de spălare a banilor?* la nivel internațional, european și național.

II.1. La nivel internațional

Problematica ascunderii produsului infracțional s-a pus prima dată în Statele Unite ale Americii. Una dintre metodele incipiente folosite de infractori în acest scop era folosirea sistemului bancar, în special folosirea unor conturi bancare străine în țări ale căror legislații reglementau strict secretul bancar. Astfel, organele de cercetare întâmpinau dificultăți în a obține probele necesare condamnării acestora și, în consecință, infractorii se puteau sustrage răspunderii penale. Prin urmare, în anul 1968 au fost aduse în atenția Congresului Statelor Unite ale Americii două probleme. Prima era reprezentată de faptul că anumite bănci au redus sau chiar au încetat practica de a fotocopia cecuri și alte instrumente financiare asemănătoare și, ca rezultat, numeroase anchete penale au încetat datorită lipsei probelor. A doua problemă era reprezentată de faptul că cetățenii americani apelau la instituții financiare străine, în scopul eludării legislației naționale în materie fiscală, iar aceste instituții de cele mai multe ori refuzau colaborarea cu organele de cercetare³.

În urma dezbaterilor, Congresul a ajuns la concluzia că instituțiile financiare străine au permis proliferarea criminalității „*gulelor albe*”, au stat la baza operațiunilor grupărilor de crimă organizată din Statele Unite și, totodată, au fost folosite de cetățenii americani pentru a se sustrage de la plata obligațiilor fiscale și pentru a ascunde bunuri, astfel eludând legislația națională⁴.

Având în vedere toate acestea, Statele Unite a fost țara care a adoptat prima reglementare în domeniul spălării banilor în anul 1970 prin „*Banks Records and Foreign Transactions Act*”, cunoscut și sub denumirea de „*Bank Secrecy Act*”, care impunea persoanelor să declare, iar instituțiilor bancare să raporteze tranzacții în numerar mai mari de 10.000\$, să identifice persoanele care solicitau efectuarea unor astfel de tranzacții și să păstreze documente cu privire la anumite tranzacții financiare astfel încât să poată fi identificată sursa, volumul și circulația monedei și a altor instrumente financiare transferate din și în Statele Unite ale Americii sau

¹ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 625 din 19.07.2018.

² Există și alte autorități care au publicat date privind estimarea fluxurilor financiare ilicite, însă este aproape imposibilă obținerea unor date reale, având în vedere natura ilicită și, implicit, secretă a acestor tranzacții, fapt pentru care autoritățile care realizează astfel de studii avertizează că aceste date ar trebui tratate cu precauție.

³ American Bankers Association, *Recommendations for Bank Secrecy Act/Anti-Money Laundering Reform, Appendix C*, p. C1, document disponibil online la adresa www.aba.com/Compliance/Documents/BSA-AppendixC.pdf (ultima accesare în data de 04.09.2018).

⁴ *Idem*, p. C1-C2.

depozitate în cadrul unor instituții financiare.⁵ Nerespectarea dispozițiilor actului legislativ era sancționată atât contravențional, cât și penal.

Următoarea reglementare în domeniu este reprezentată de „*Money Laundering Control Act*”, adoptat în anul 1986, al cărui rol era de a acoperi lacunele legislative relevate prin aplicarea actului normativ anterior precizat. Eficacitate acestuia era redusă datorită refuzului anumitor instituții financiare de a se conforma legislației, având în vedere sancțiunile prea ușoare, precum și datorită faptului că atât timp cât sumele depuse erau sub limita de 10.000\$, persoana nu putea fi urmărită penal decât dacă se demonstra că a încălcat o altă lege federală. Totuși, problema principală consta în faptul că bancheri, contabili, avocați și alții specialiști erau dispuși să ajute organizațiile criminale să introducă veniturile obținute din activități ilicite în sistemul economico-financiar, având în vedere că acest lucru nu constituia, *per se*, infracțiune⁶. Prin urmare, principalul obiectiv al noii reglementări era incriminarea infracțiunii de spălare de bani ca infracțiune distinctă, ceea ce s-a și întâmplat, fiind prima dată când este folosită în mod oficial noțiunea de „*spălarea de bani*”.

În Europa, prima țară care incriminează spălarea banilor ca infracțiune, însă nu sub această denumire, este Italia prin Decretul-lege nr. 59 din 21 martie 1978. Incriminarea se raporta doar la anumite infracțiuni și anume, tâlhărie în formă agravată, șantaj în formă agravată și lipsire de libertate în scopul șantajării. Articolul care introducea infracțiunea avea denumirea marginală de schimbare/substituire a banilor sau a altor valori provenind din infracțiunile precizate anterior.

La nivel internațional, prima reglementare în acest domeniu este reprezentată de Convenția Organizației Națiunilor Unite privind traficul ilicit de stupefiante și de substanțe psihotrope, adoptată la Viena⁷, în anul 1988, care impunea statelor incriminarea procesului de spălare a banilor în legătură cu infracțiunile privind traficul ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope. Rațiunea adoptării Convenției, astfel cum se prevede în preambulul ei, consta în faptul că „*traficul ilicit reprezintă o sursă de câștiguri financiare și averi considerabile care permit organizațiilor criminale transnaționale să penetreze, să contamineze și să corupă structurile de stat, activitățile comerciale și financiare legitime, cât și societatea la toate nivelurile sale*”. În consecință, era necesar ca statele „*să-i priveze pe cei ce se ocupă de traficul ilicit de fructul activităților criminale și să supprime astfel mobilul lor principal*”, fapt pentru care în art. 3 alin. (1) lit. b și c a fost definită infracțiunea de spălare a banilor⁸.

Aceste dispoziții împreună cu cele referitoare la confiscarea produsului infracțiunii și cooperarea statelor în acest sens au avut ca scop subminarea puterii economice a traficantilor de droguri. Totodată, un alt efect preconizat al acestora era cel disuasiv, întrucât pedeapsa închisorii nu mai era la fel de eficientă, mulți traficantii continuând să gestioneze afacerile ilegale din închisoare și să se bucure în continuare de veniturile infracționale. Mai mult decât atât, liderii grupărilor organizate de trafic de droguri se distanțau de infracțiunile comise prin intermediul subalternilor, astfel că era tot mai dificilă condamnarea lor. Prin incriminarea actelor de spălare a banilor se putea urmări produsul infracțiunii către aceștia și astfel obține confiscarea veniturilor, conform art. 5

⁵ A se vedea www.fincen.gov/history-anti-money-laundering-laws (ultima accesare în data de 04.03.2018).

⁶ J. Gurule, *The Money Laundering Control Act of 1986: Creating a New Federal Offense or Merely Affording Federal Prosecutors an Alternative Means of Punishing Specified Unlawful Activity?*, Scholarly Works. Paper 21, 1995, p. 825, document disponibil pe scholarship.law.nd.edu/law_faculty_scholarship/21 (ultima accesare în data de 04.09.2018).

⁷ În continuare Convenția de la Viena. Aceasta a fost ratificată de România prin Legea nr. 118/1992, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 341 din 30 decembrie 1992.

⁸ Art. 3 alin. (1) din Convenția de la Viena prevede: „Fiecare parte adoptă măsurile necesare pentru a conferi caracterul de infracțiuni penale, în conformitate cu dreptul său intern, atunci când actul a fost comis intenționat:(...)”

b) i) Conversiei sau transferului de bunuri despre care cel care se ocupă știe că provin dintr-una dintre infracțiunile stabilite conform alin. a) din prezentul paragraf sau din participarea la comiterea acesteia, în scopul de a disimula sau deghiza originea ilicită a bunurilor menționate sau ajută orice persoană care este implicată în comiterea uneia dintre aceste infracțiuni să scape de consecințele juridice ale actelor sale.

ii) Disimulării sau ascunderii naturii, originii, dispunerii mișcării sau proprietăților reale ale bunurilor sau drepturilor aferente despre care autorul știe că provin dintr-una dintre infracțiunile stabilite conform alin. a) al prezentului paragraf sau participării la una dintre aceste infracțiuni.

c) sub rezerva principiilor constituționale și conceptelor fundamentale ale sistemului său juridic:

i) Achiziției, deținerii sau utilizării de bunuri, despre care cel care le dobândește, deține și utilizează, știe în momentul în care le primește că provin dintr-una dintre infracțiunile stabilite conform alin. a) al prezentului paragraf sau în urma participării la una dintre aceste infracțiuni.

din Convenția de la Viena, precum și condamnarea lor⁹.

Problematika traficului de droguri și a veniturilor uriașe pe care le genera infractorilor a determinat statele membre ale Grupului celor Șapte (G7), alături de Comisia Europeană și alte opt țări, să creeze un organism internațional, Grupul de Acțiune Financiară Internațională (GAFI), cu rolul de a elabora măsuri care să fie acceptate la nivel internațional în ceea ce privește descoperirea și confiscarea produsului infracțional rezultat din infracțiuni de trafic de droguri, dar și alte infracțiuni. În special, se dorea combaterea fenomenului de spălare a banilor și din punct de vedere preventiv, nu doar represiv, prin împiedicarea folosirii sistemului bancar și a instituțiilor financiare de către infractori pentru a-și ascunde veniturile ilicite¹⁰.

La doar un an de la crearea sa, în 1990, GAFI a elaborat o serie de 40 de Recomandări în care erau prezentate măsurile legale și administrative pe care statele ar trebui să le implementeze în vederea împiedicării utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor. Cu toate că acestea sunt considerate reglementări de tipul „soft law”, GAFI a reușit să elaboreze o abordare preventivă cu privire la spălarea banilor și să determine statele, aproape la nivel global, să se supună acestor recomandări¹¹. Celor 40 de Recomandări li s-au alăturat de-a lungul anilor încă 9 ce aveau rolul de a îmbunătăți mijloacele de luptă împotriva fenomenului de spălare a banilor, toate fiind revizuite în anul 2012. Cu toate că România nu este membră a GAFI, aceasta colaborează cu organismul prin intermediul Comitetului Moneyval, organism creat la nivelul Consiliului Europei în același scop ca GAFI, primul devenind din 2006 membru asociat al celui de-al doilea.

După 10 ani, în anul 2000, Organizația Națiunilor Unite adoptă la Palermo Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate¹². Rațiunea adoptării acesteia, astfel cum este explicată de Kofi A. Annan, secretar-general al Națiunilor Unite, este următoarea: „*O provocare globală necesită un răspuns global... Dacă infracțiunile trec granițe, la fel va trece și legea*”¹³. Reiese, așadar, că infracționalitatea organizată a devenit o problemă mondială care nu putea fi combătută decât prin cooperarea statelor și implementarea unei legislații comune.

Importanța Convenției cu privire la spălarea banilor este una majoră, întrucât aceasta solicita statelor incriminarea unor astfel de acte cu privire la orice infracțiune susceptibilă a fi generatoare de avantaje economice. Minimul standard impus de Convenție era incriminarea spălării banilor raportat la infracțiuni grave, adică infracțiuni pasibile de o pedeapsă privativă de libertate al cărei maxim nu era mai mic de 4 ani, precum și raportat la incriminările privind participarea la un grup infracțional organizat, corupție și împiedicarea bunei desfășurări a justiției.

II.2. La nivel european

Incriminarea spălării de bani la nivel european a fost determinată de necesitatea de a răspunde terorismului în Europa. Mai exact, la începutul anilor 1980 Consiliul Europei a observat că fonduri provenind din infracțiuni erau folosite de grupările teroriste și de cele politice extremiste pentru a-și susține activitatea infracțională¹⁴. Prin Recomandarea nr. R (80) 10 a Consiliului Europei, acesta a solicitat statelor să ia măsuri împotriva transferurilor de fonduri ilicite prin impunerea unor obligații instituțiilor din sistemul bancar. Cu toate acestea, statele care nu doreau încă să susțină astfel de reglementări nu au implementat măsurile, recomandarea având un efect limitat¹⁵. În consecință, în anul 1990, la Strasbourg, a fost adoptată Convenția Europeană

⁹ V. Zoppei, *Anti-money Laundering Law: Socio-legal Perspectives on the Effectiveness of German Practices*, International Criminal Justice Series, Vol. 12, T.M.C. Asser Press, Ed. Springer, 2017, p. 42.

¹⁰ A se vedea <http://www.fatf-gafi.org/about/historyofthefatf> (ultima accesare la data de 04.03.2018).

¹¹ V. Zoppei, *op. cit.*, p. 43.

¹² În continuare Convenția de la Palermo. Aceasta a fost ratificată de România prin Legea nr. 565/2002, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 813 din 8 noiembrie 2002.

¹³ United Nations Convention against transnational organized crime and the protocols thereto, p. iii, document disponibil la adresa www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf (ultima accesare la data de 04.09.2018).

¹⁴ V. Zoppei, *op. cit.*, p. 45.

¹⁵ H. G. Nilsson, *The Council of Europe Laundering Convention: A Recent Example of Developing International Criminal Law* în „Criminal Law Forum”, Vol. 2, nr. 3/1991, p. 419–441 *apud* V. Zoppei, *op. cit.*, p. 45.

privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii¹⁶. Spre deosebire de Convenția de la Viena, aceasta solicită incriminarea infracțiunii de spălare a banilor cu privire la orice infracțiune, nu doar a celor privind traficul ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope, însă lasă la latitudinea statelor determinarea infracțiunilor principale.

În anul 2005, la Varșovia, **în contextul necesității includerii unor reglementări privind finanțarea terorismului**, se adoptă Convenția Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii și finanțarea terorismului¹⁷. Referitor la infracțiunea de spălare a banilor, principala noutate pe care o aduce Convenția constă **în obligația statelor de a nu condiționa o condamnare pentru spălare de bani de o condamnare anterioară sau concomitentă pentru infracțiunea premisă**. Totodată, pentru prima dată se face referire la standardul probei **în** privința infracțiunii de spălare a banilor, stabilindu-se că este posibilă condamnarea atunci când se dovedește faptul că bunurile ce fac obiectul acesteia provin dintr-o infracțiune **fără a fi necesar să se stabilească exact care infracțiune**¹⁸.

La nivelul Uniunii Europene, reglementările în acest domeniu își au sursa în ratificarea Convenției de la Viena de către Comunitatea Economică Europeană (CEE). Cu toate că CEE nu avea competență în materie penală, a ratificat convenția în baza competenței sale privind politica comercială comună, încorporând legislația împotriva spălării banilor sub forma unei politici economice preventive al **cărei** scop era protejarea sistemului financiar¹⁹.

Prima directivă adoptată în acest domeniu este Directiva Consiliului din 10 iunie 1991 privind prevenirea folosirii sistemului financiar în scopul spălării banilor (91/308/CEE). Principala preocupare a liderilor europeni consta în faptul că, în absența unei legislații unitare în acest domeniu, statele membre ar fi tentate să adopte ele însele reglementări naționale ce ar putea afecta instituirea pieței unice. Directiva impune statelor interzicerea spălării banilor, definind noțiunea²⁰, însă nu folosește termenul de incriminare sau infracțiune, întrucât în domeniul penal CEE nu avea competență. Totuși, adoptarea directivei, cum am precizat mai sus, a fost justificată prin competența în materie comercială, sub pretextul protejării pieței unice. **În orice caz**, aceasta are un pronunțat caracter preventiv, mai degrabă decât unul represiv, impunând instituțiilor financiare și de credit, precum și altor entități cooperarea în combaterea spălării banilor²¹.

Adoptarea următoarelor trei directive²² în domeniul spălării banilor a fost determinată de necesitatea actualizării legislației **în scopul asigurării unui standard înalt de protecție a sectorului financiar, astfel creându-se și o sincronizare a legislației europene cu recomandările GAFI, ce au fost și ele la rândul lor revizuite**.

În momentul de față este în vigoare Directiva 2015/849/UE, numită și Directiva a IV-a. Cea mai

¹⁶ În continuare Convenția de la Strasbourg. Aceasta a fost ratificată de România prin Legea nr. 263/2002, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 353 din 28 mai 2002.

¹⁷ În continuare Convenția de la Varșovia. Aceasta a fost ratificată de România prin Legea nr. 420/2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 968 din 4 decembrie 2006.

¹⁸ Pentru o analiză mai detaliată asupra elementelor de noutate aduse de Convenția de la Varșovia, a se vedea S. Tănase, *Infracțiunea de spălare a banilor în Convenția de la Varșovia- elemente de noutate*, în „Dreptul”, nr. 6/2014, p. 201-210.

¹⁹ V. Zoppei, *op. cit.*, p. 46.

²⁰ Conform art. 1 din Directiva 91/308/CEE spălarea banilor reprezintă activitățile enumerate mai jos, comise cu intenție:

- convertirea sau transferul de bunuri despre care cel care le efectuează știe că provin dintr-o activitate cu caracter infracțional sau dintr-o participare la o astfel de activitate, în scopul de a disimula sau de a masca originea ilicită a numitelor bunuri sau de a ajuta orice persoană implicată în această activitate să scape de consecințele juridice ale actelor sale;
- disimularea sau mascarea naturii, a sursei, a amplasării, a dispoziției, a mișcării sau a proprietății reale a bunurilor sau a drepturilor referitoare la acestea despre care autorul știe că provin dintr-o activitate infracțională sau din participarea la o astfel de activitate;
- achiziția, deținerea sau folosirea unor bunuri știind, în momentul primirii acestor bunuri, că ele provin dintr-o activitate cu caracter criminal sau dintr-o participare la o astfel de activitate;
- participarea la unul dintre actele vizate la cele trei puncte precedente, asocierea pentru a comite actul respectiv, încercarea de a-l comite, faptul de a ajuta, de a incita sau de a sfătui pe cineva să îl comită sau faptul de a-i facilita executarea.

²¹ Chiar în preambulul directivei se afirmă că „*demersul penal nu trebuie să fie totuși singura strategie folosită în combaterea spălării banilor, dat fiind faptul că sistemul financiar poate juca un rol foarte eficient*”.

²² Directiva 2001/97/CE, Directiva 2005/60/CE și Directiva 2015/849/UE.

importantă prevedere a acesteia raportat la infracțiunea de spălare a banilor constă în includerea ca infracțiuni principale a „infracțiunilor fiscale legate de impozitele directe și impozitele indirecte, astfel cum sunt definite în dreptul intern al statelor membre, care se pedepsesc cu privarea de libertate sau cu o măsură privativă de libertate cu durata maximă de peste un an sau, în statele membre al căror sistem juridic prevede un prag minim pentru infracțiuni, toate infracțiunile care se pedepsesc cu privarea de libertate sau cu o măsură privativă de libertate cu durata minimă de peste șase luni”. Directiva, în ansamblu, se orientează asupra măsurilor de prevenire a spălării banilor și asupra întăririi cooperării între statele membre²³

Cea de-a 5-a directivă în domeniul spălării banilor a fost publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene în data de 19 iunie 2018. Directiva reprezintă un răspuns la scandalul „Panama Papers” și la atacurile teroriste recente din Europa²⁴, având scopul de a îmbunătăți și suplimenta măsurile preventive impuse de Directiva a 4-a. O noutate importantă este reglementarea în ceea ce privește monedele virtuale, precum Bitcoin, prin impunerea unor obligații în scopul prevenirii spălării banilor pentru furnizorii de portofele digitale și platforme de schimb pentru astfel de monede.

II.3. La nivel național

Prima reglementare în domeniul spălării banilor la nivel național este reprezentată de Legea nr. 21/1999²⁵. Potrivit acestei reglementări infracțiunea de spălare a banilor era incriminată doar în raport cu anumite infracțiuni predicat²⁶, enumerate limitativ în norma incriminătoare.

În anul 2003, legiuitorul român a considerat că este necesară modificarea reglementării anterioare, în vederea „completării și perfecționării legislației naționale (...) pentru a deveni un mijloc mai eficient de luptă împotriva spălării banilor și pentru a răspunde totodată acquis-ului european”²⁷. În consecință, a fost adoptată Legea 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor²⁸, care incrimina infracțiunea de spălare a banilor indiferent de infracțiunea principală.

Ulterior, la momentul elaborării noului Cod penal, în proiectul inițial, norma incriminătoare a infracțiunii urma să fie modificată și introdusă în Codul penal în capitolul destinat infracțiunilor contra bunei înfăptuiri a justiției²⁹, considerându-se necesară o intervenție legislativă în vederea clarificării conținutului infracțiunii. Totuși, infracțiunea nu a fost introdusă în noul Cod penal, fiind incriminată în continuare în aceeași formă în Legea 656/2002.

²³ Pentru o analiză a noilor măsuri impuse de Directiva a IV-a, a se vedea S. de Andrés Pérez, *Principales novedades de la Cuarta Directiva sobre prevención de blanqueo de capitales y financiación del terrorismo*, în revista „La Ley” nr. 4/2015, p. 1447.

²⁴ Declarația prim-vicepreședintelui Timmermans, a vicepreședintelui Dombrowskis și a comisarului Jourová privind adoptarea de către Parlamentul European a celei de a 5-a Directive privind combaterea spălării banilor din data de 19 aprilie 2018, document disponibil la adresa www.europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-18-3429_ro.htm (ultima accesare în data de 02.09.2018).

²⁵ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 18 din 21 ianuarie 1999.

²⁶ Infracțiunile predicat, conform art. 23 din lege, erau: traficul de stupefiante, nerespectarea regimului armelor și munițiilor în forma agravantă, nerespectarea regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive, nerespectarea regimului materiilor explozive, falsificarea de monede sau de alte valori, proxenetismul, contrabanda, șantajul, lipsirea de libertate în mod ilegal, înșelăciunea în domeniul bancar, financiar sau de asigurări, bancruta frauduloasă, furtul și tănuirea de autovehicule, nerespectarea regimului de ocrotire a unor bunuri; traficul de animale ocrotite în țările lor; comerțul cu țesuturi și organe umane; infracțiunile săvârșite prin intermediul calculatoarelor, infracțiunile săvârșite cu cărți de credit, infracțiunile săvârșite de persoane care fac parte din asociații de infractori, nerespectarea dispozițiilor privind importul de deșeuri și de reziduuri, nerespectarea dispozițiilor privind jocurile de noroc.

²⁷ *Expunere de motive* privind Legea nr. 656/2002, document disponibil la adresa www.cdep.ro (ultima accesare în data de 12.06.2018).

²⁸ Publicată în Monitorul Oficial nr. 904 din 12 decembrie 2002.

²⁹ Textul articolului care urma să incrimineze infracțiunea era: (1) *Operațiunea juridică de orice fel, efectuată în scopul împiedicării identificării originii ilicite, a situației, a circulației, a titularului real al dreptului de proprietate ori a existenței altor drepturi cu privire la un bun, de către o persoană care, fie a cunoscut, fie a prevăzut din împrejurările concrete, că acesta provine din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, chiar fără a cunoaște natura acesteia, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.*

(2) *Fapta constituie infracțiune și atunci când aceasta a fost săvârșită de autor sau de un participant la fapta prevăzută de legea penală din care provine bunul.*

(3) *Tentativa se pedepsește.*

În anul 2012, legea a fost republicată³⁰, dându-se o nouă numerotare articolelor, astfel încât infracțiunea nu mai este incriminată de art. 23 al legii, ci de art. 29. De la intrarea în vigoare a Legii nr. 656/2002, aceasta a suferit numeroase modificări, însă în ceea ce privește infracțiunea de spălare a banilor, elementele constitutive ale acesteia au rămas identice.

III. ANALIZA INFRACTIUNII DE SPĂLARE A BANILOR

Această secțiune este dedicată analizei normei de incriminare a infracțiunii de spălare a banilor. Cum am precizat anterior, în legislația națională, infracțiunea de spălare a banilor este prevăzută și sancționată de art. 29 din Legea nr. 656/2002, al cărui text este următorul:

(1) Constituie infracțiunea de spălare a banilor și se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani:

a) schimbarea sau transferul de bunuri, cunoscând că provin din săvârșirea de infracțiuni, în scopul ascunderii sau al disimulării originii ilicite a acestor bunuri ori în scopul de a ajuta persoana care a săvârșit infracțiunea din care provin bunurile să se sustragă de la urmărire, judecată sau executarea pedepsei;

b) ascunderea ori disimularea adevăratei naturi a provenienței, a situației, a dispoziției, a circulației sau a proprietății bunurilor ori a drepturilor asupra acestora, cunoscând că bunurile provin din săvârșirea de infracțiuni;

c) dobândirea, deținerea sau folosirea de bunuri, cunoscând că acestea provin din săvârșirea de infracțiuni.

(2) Tentativa se pedepsește.

(3) Dacă fapta a fost săvârșită de o persoană juridică, pe lângă pedeapsa amenzii, instanța aplică, după caz, una sau mai multe dintre pedepsele complementare prevăzute la art. 136 alin. (3) lit. a)-c) din Codul penal.

(4) Cunoașterea provenienței bunurilor sau scopul urmărit poate fi dedusă/dedus din circumstanțele faptice obiective.

(5) Dispozițiile alin. (1)-(4) se aplică indiferent dacă infracțiunea din care provine bunul a fost comisă pe teritoriul României sau în străinătate.

Această parte a articolului este divizată în 7 subsecțiuni în care sunt tratate următoarele aspecte: rațiunea incriminării și obiectul juridic al infracțiunii (1), subiecții infracțiunii (2), latura obiectivă (3), latura subiectivă (4), formele infracțiunii (5), pedeapsa (6) și cauza de reducere a pedepsei (7).

III.1. Rațiunea incriminării și obiectul juridic al infracțiunii

Rațiunea incriminării și determinarea obiectului juridic protejat în cazul infracțiunii de spălare a banilor a dat naștere unor ample discuții doctrinare atât în România, cât și în alte state. Dificultatea în a stabili valoarea socială protejată este generată de faptul că infracțiunea a fost inițial introdusă în vederea combaterii traficului de droguri, aceasta fiind singura infracțiune predicat, iar ulterior a evoluat, fiind extins considerabil câmpul său de aplicare, astfel încât momentan orice infracțiune susceptibilă de a genera un avantaj economic poate deveni infracțiune predicat. Deși circumstanțele în care a apărut norma de incriminare și cele care au determinat evoluția acesteia ar trebui să răspundă la întrebarea care este valoarea socială protejată, acestea doar augmentează dezbaterile în jurul obiectului juridic.

Mai mult decât atât, s-a susținut că dezbaterile doctrinare ar fi părtinitoare, deoarece se încearcă legitimizarea incriminării prin atribuirea unor valori sociale protejate *ex post facto*³¹, pe când construcția normei de incriminare ar trebui să pornească de la valoarea socială pe care urmează să o protejeze și nu în sens invers, de la norma de incriminare spre valoarea socială protejată.

Dificultatea în stabilirea obiectului juridic este evidențiată și de faptul că statele au integrat norma de incriminare în sistemul lor juridic ca protejând valori sociale diferite. Spre exemplu, în Codul penal elvețian³² spălarea banilor este incriminată ca infracțiune împotriva înfăptuirii justiției, pe când în cel spaniol³³ ca

³⁰ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 702 din 12 octombrie 2017.

³¹ V. Mitsilegas, *Money Laundering Counter-measures in the European Union: A new paradigm of security governance versus fundamental legal principles*, „European business law & practice series”, Vol. 20, Ed. Kluwer Law International, The Hague, 2003, p. 105 *apud* V. Zoppei, *op.cit.*, p. 88.

³² Art. 305bis și art. 305ter sunt incluse în Titlul 17 din Codul penal, intitulat „Crime sau delictes c. înfăptuirii justiției (*Crimes ou délits contre l'administration de la justice*)”.

³³ Art. 301 din Codul penal spaniol este inclus în Titlul XII, intitulat „Delictes contra patrimoniului și contra ordinii socio-

infrațiune împotriva patrimoniului și a ordinii socio-economice. Tot ca o infrațiune împotriva patrimoniului este incriminată și în Codul penal italian³⁴, dar și în cel francez³⁵. În Codul penal german spălarea banilor este incriminată în aceeași secțiune cu infracțiunile de favorizare a infractorului și de tănuire, ceea ce ar sugera că este o infrațiune contra înfăptuirii justiției, dar totuși aceasta este doar una dintre opiniile doctrinare extrem de divergente privind subiectul³⁶. Situația este cel puțin atipică având în vedere geneza infracțiunii, mai exact a faptului că ea a apărut ca urmare a unor reglementări internaționale, astfel că, cel puțin teoretic, obiectul juridic ar trebui să fie același în oricare legislație.

Nici în România doctrina nu a ajuns la un consens privind acest subiect. Astfel, s-a identificat ca obiect juridic protejat fie relațiile sociale prin care statul apără circuitul legal (financiar, bancar, economic, comercial și civil) spre a preveni și combate circuitul ilegal al bunurilor provenite din săvârșirea de infracțiuni³⁷, fie relațiile patrimoniale pentru a căror normală desfășurare este necesar a nu fie disimulată originea ilegală a bunurilor provenite din infracțiuni în scopul împiedicării autorităților să identifice sursa ilicită și să asigure infractorilor controlul asupra profiturilor ilegal obținute³⁸, fie protejarea sectorului financiar și a altor activități vulnerabile de efectele dăunătoare ale câștigurilor din infracțiuni³⁹. După cum se poate observa, toate aceste opinii au în comun ideea că prin incriminarea infracțiunii se dorește protejarea sistemului economico-financiar împotriva infiltrării „banilor murdari”, idee care se regăsește și în preambulul directivelor europene adoptate în acest domeniu⁴⁰.

Totodată, se afirmă că pe lângă valoarea socială prezentată mai sus, infracțiunea protejează și o valoare socială secundară și, anume, înfăptuirea justiției, întrucât faptele de ascundere a bunurilor provenite din infracțiuni împiedică aflarea adevărului și astfel aduc atingere relațiilor sociale privind realizarea justiției⁴¹. Într-o altă opinie se afirmă că valoarea socială principală este cea precizată anterior, iar cea secundară este reprezentată de patrimoniul unor persoane fizice sau juridice⁴².

Într-o opinie singulară în doctrina română se afirmă că obiectul juridic al infracțiunii de spălare a banilor s-ar identifica cu obiectul juridic al infracțiunilor din a căror săvârșire provin bunurile supuse spălării⁴³. Având în vedere cele expuse anterior, în următoarele rânduri vom prezenta teoriile privind valoarea socială protejată prin incriminarea infracțiunii de spălare a banilor, încercând, în final, să formulăm o concluzie cu privire obiectul juridic al infracțiunii prevăzute de art. 29 alin. (1) din Legea nr. 656/2002.

economice (*Delitos contra el patrimonio y contra el orden socioeconómico*)”.

³⁴ Art. 648 Bis, art. 648 Ter și art. 648 Ter-1 fac parte din Titlul XIII din Codul penal, intitulat „Infracțiuni contra patrimoniului (Dei delitti contro il patrimonio)”.

³⁵ Capitolul IV din Codul penal francez care incriminează infracțiunea de spălare a banilor este inclus în Titlul II, intitulat „Crime și delikte contra patrimoniului (*Des crimes et délits contre les biens*)”

³⁶ Există patru opinii cu privire la obiectul juridic la infracțiunii. Se consideră ca valori sociale protejate: înfăptuirea justiției, protejarea sistemului economic c. infiltrării banilor iliciți, valorile sociale protejate de către infracțiunile predicat și siguranța națională. Pentru o analiză a acestor opinii, a se vedea V. Zoppei, *op. cit.*, p. 86-98.

³⁷ V. Dabu, S. Cătinean, *Noua lege pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor (legea nr. 656/2002) și Convenția Națiunilor Unite c. criminalității transnaționale organizate*, în revista „Dreptul” nr. 6/2003, p. 36. În același sens C. Voicu, Al. Boroi, I. Molnar, M. Gorunescu, S. Corlățeanu, *Drept penal al afacerilor*, ed. 4, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 285.

³⁸ C. Bogdan, *Spălarea banilor, aspecte teoretice și de practică judiciară*, Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 43. În același sens, A. A. Dumitrache, *Spălarea banilor. Aspecte juridico-penale*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 247.

³⁹ R. Jurj-Tudoran, D. Drosu Șaguna, *Spălarea banilor. Teorie și practică judiciară*, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2016, p. 43.

⁴⁰ A se vedea preambulul Directivei 91/308/CE, al Directivei 2005/60/CE și al Directivei 2015/849/UE.

⁴¹ În acest sens, a se vedea C. Voicu, Al. Boroi, I. Molnar, M. Gorunescu, S. Corlățeanu, *op. cit.*, p. 285 apud V. Dobrinou, *Drept penal, Partea specială*, vol. I, Ed. Lumina Lex, București, 2004, p. 385; A. A. Dumitrache, *op. cit.*, p. 247; C. Bogdan, *op. cit.*, p. 247; R. Jurj-Tudoran, D. Drosu Șaguna, *op. cit.*, p. 43.

⁴² K. Guiu, *Spălarea banilor*, în revista *Dreptul* nr. 3/2006, p. 181. În opinia noastră, patrimoniul unor persoane fizice sau juridice nu este lezat de infracțiunea de spălare a banilor, întrucât acțiunile ce intră sub incidența normei nu au ca efect diminuarea patrimoniului unei anumite persoane. Nici măcar în dreptul italian, unde infracțiunea este incriminată ca una c. patrimoniului nu se consideră că aceasta ar afecta patrimoniul unei anumite persoane, ba chiar se încearcă o reinterpretare a noțiunii pentru justificarea valorii sociale protejate (a se vedea nota de subsol nr. 42). Mai mult decât atât, chiar și cu privire la infracțiunea de tănuire, care era incriminată ca infracțiune contra patrimoniului în vechiul Cod penal, s-a susținut că, în fapt, „se sancționează îmbogățirea urmare a comiterii unei infracțiuni, deoarece patrimoniul victimei faptei principale este protejat prin incriminarea faptei principale” (S. Bogdan, *Drept penal, partea specială*, ed. a III-a, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 286).

⁴³ I. Poiana, I. Lascu, *Incriminarea penală a unor fapte de spălare a banilor*, în revista „Dreptul” nr. 5/1999, p. 12.

a) Protejarea sistemului economico-financiar

După cum am precizat mai sus, în doctrină s-a afirmat că prin incriminarea infracțiunii de spălare a banilor se dorește protejarea sistemului economico-financiar. Într-adevăr, opiniile diferă în formulare, însă ceea ce este comun tuturor e ideea că prin norma incriminatoare se apără relațiile patrimoniale ce se desfășoară în cadrul circuitului economico-financiar împotriva infiltrării unor bunuri provenite din infracțiuni. Totuși, niciunul dintre autori nu explică rațiunea acestei afirmații decât extrem de succint, afirmându-se, spre exemplu, că relațiile sociale patrimoniale ar fi denaturate, subminându-se relațiile de proprietate asupra bunurilor⁴⁴.

În doctrina spaniolă⁴⁵, cu privire la acest aspect, s-a precizat că spălarea banilor aduce atingere transparenței sistemului financiar, discreditează instituțiile financiare și restul organismelor care operează în circuitul economic, afectând, în esență, securitatea relațiilor comerciale, aspecte care împreună denaturează concurența între actorii pieței, fapt pentru care era necesară incriminarea acesteia.

În Germania, protecția sistemului economico-financiar este doar una dintre opiniile exprimate privind obiectul juridic⁴⁶. Se consideră că norma de incriminare, protejând sistemul economico-financiar împotriva infiltrării banilor „*murdari*”, protejează, de fapt, încrederea cetățenilor în acest sistem, aspect care reiese și din preambulul directivelor în acest domeniu, în care este evidențiată necesitatea protecției pieței unice⁴⁷.

Raționamentul nu este însă la adăpost de critici, susținându-se că noțiunea este una vagă, că nu se explică conexiunea dintre existența unor bunuri ilicite în economie și lezarea încrederii publice, precum și că aceasta nu ar mai fi afectată în cazul în care produsul infracțiunii nu mai este „*contaminat*” datorită unei tranzacții cu o persoană de bună-credință⁴⁸. Totodată, în doctrina străină, mai exact în cea germană și italiană, s-a susținut că infracțiunea de spălarea a banilor, distorsionând relațiile economice, diminuează capacitatea individului de a se dezvolta din punct de vedere economic⁴⁹. În aceeași ordine de idei s-a susținut că ar fi afectată concurența loială⁵⁰, întrucât individul ce acționează în conformitate cu legea va fi dezavantajat în comparație cu actorii de pe piața ce profită de pe urma infracțiunilor⁵¹.

În ceea ce ne privește, achiesăm la opinia conform căreia norma incriminatoare protejează relațiile patrimoniale ce se desfășoară în cadrul circuitului economico-financiar. Necesitatea acestei protecții este determinată de faptul că prin infiltrarea banilor „*murdari*” se creează distorsiuni în economie. Mai exact, relațiile patrimoniale nu se mai desfășoară natural, rațional, în funcție de cerere și ofertă. Spălătorul de bani este din start în avantaj și nu este interesat în mod special de obținerea unui profit, ci este interesat de conservarea profitului infracțional deja obținut astfel încât el nu va acționa rațional din punct de vedere economic. Spre exemplu, acesta va oferi servicii sau bunuri sub prețul pieței, nefiind curios de obținerea unui profit, dezavantajând, în consecință, participantul la economie ce acționează legal și care trebuie să respecte principiile economiei în vederea dezvoltării.

Protejând starea de legalitate a sistemului economic, se protejează implicit și încrederea cetățenilor, însă, în opinia noastră, acest lucru apare mai degrabă ca o consecință directă și nu ca o fundamentare a politicii

⁴⁴ C. Bogdan, *op. cit.*, p. 177.

⁴⁵ C. Vidales Rodriguez, *Los delitos de recepción y de legitimación de capitales en el Código Penal de 1995*, Ed. Tirant lo Blanch, Valencia, 1997, p. 93 *apud* P. Faraldo Cabana, *Aspectos básicos del delito de blanqueo de bienes en el Código penal de 1995*, în „Estudios penales y criminológicos” nr. 19/1996, p. 129.

⁴⁶ Printre susținătorii acestei teze se numără C. Burr, *Geldwäsche: eine Untersuchung zu § 261 StGB*. Respublica-Verlag, Siegburg, 1995, p. 26; K. Von Lampe, *Der neue Tatbestand der Geldwaesche (§ 261 StGB)*, în „Juristen Zeitung” nr. 3/1994, p. 123 *apud* V. Zoppei, *op. cit.*, p. 92.

⁴⁷ V. Mitsilegas, *op. cit.*, p. 106 *apud* V. Zoppei, *op. cit.*, p. 92.

⁴⁸ J. Vogel, *Geldwäsche - ein europaweit harmonisierter Straftatbestand? Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft* în „Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft”, Vol. 109, nr. 2/1997, p. 351-355 *apud* V. Zoppei, *op. cit.*, p. 92.

⁴⁹ Argumentul are în vedere faptul că în Italia infracțiunea este inclusă printre cele care aduc atingere patrimoniului. Astfel, este reinterpretată noțiunea de patrimoniu ca un concept dinamic care implică bunuri corporale și necorporale, precum și relații economice care vizează dezvoltarea umană. În consecință, infracțiunea de spălare a banilor ar aduce atingere capacității individului de a se dezvolta economic. În acest sens a se vedea, S. Moccia, *Impiego di Capitali illeciti e riciclaggio: la risposta del sistema penale italiano*, în „Rivista italiana di diritto e procedura penale”, 1995, p. 728-739 *apud* V. Zoppei, *op. cit.*, p. 93.

⁵⁰ W. Bottke, *Teleologie und Effektivität der Normen gegen Geldwäsche*, în „Zeitschrift für Wirtschaft, Steuer und Strafrecht (wistra)”, 1995, p. 121-124 și G. Fiandaca, E. Musco, *Diritto penale. Parte speciale*, Zanichelli, 1992, Bologna, p. 379 *apud* V. Zoppei, *op. cit.*, p. 93.

⁵¹ V. Zoppei, *op. cit.*, p. 93.

penale în domeniu. Încrederea cetățenilor în instituții financiare este un deziderat al actorilor din domeniul financiar-bancar⁵² și nu neapărat unul care să justifice o intervenție represivă din partea statului.

b) Buna înfăptuire a justiției

Având în vedere esența infracțiunii – atribuirea unei aparențe legale produsului infracțional -, este evident că prin norma de incriminare se protejează buna înfăptuire a justiției, întrucât prin disimularea originii bunurilor este îngreunată descoperirea și urmărirea infracțiunii principale. Mai mult decât atât, însăși reglementările inițiale în domeniu au apărut ca urmare a dificultăților întâmpinate de organele de cercetare în anchetele penale, ceea ce sugerează că s-a dorit, în primul rând, protejarea justiției.

Din perspectiva dreptului penal comparat, înfăptuirea justiției apare ca valoare socială protejată în mai multe sisteme de drept. Astfel, în dreptul penal elvețian spălarea banilor este incriminată în secțiunea infracțiunilor contra buneii înfăptuirii a justiției. În dreptul penal german⁵³, spaniol⁵⁴ și italian⁵⁵ doctrina consideră, de asemenea, că norma de incriminare protejează această valoare socială. Reiese, așadar, că cel puțin cu privire la acest aspect există un consens atât în doctrina română, cât și în cea străină.

c) Valoarea socială protejată de infracțiunea predicat

O teorie interesantă privind obiectul juridic al infracțiunii de spălare a banilor este cea potrivit căreia acesta ar coincide cu obiectul juridic al infracțiunii principale. Deși teoria nu a avut succes la nivel național, considerăm că este necesar a fi prezentată, întrucât în alte sisteme de drept aceasta a suscitat numeroase discuții, în special în cel spaniol și în cel german, care vor face și obiectul analizei în rândurile de mai jos.

În dreptul german se susține că de vreme ce infracțiunea de spălare a banilor are un rol disuasiv, mai exact, de combaterea a altor infracțiuni prin privarea infractorilor de veniturile ilicite, aceasta ar proteja aceleași valori sociale ca infracțiunile din care provin bunurile supuse spălării⁵⁶. Spre exemplu, dacă bunurile provin dintr-o infracțiune de trafic de droguri ce protejează sănătatea publică, infracțiunea de spălare a banilor ar proteja și ea sănătatea publică, dacă bunurile provin dintr-o infracțiune contra patrimoniului, spălarea banilor ar proteja patrimoniul. Critica acestei teorii constă în faptul că obiectul juridic devine prea larg, extinzând considerabil limitele incriminării⁵⁷, iar acest lucru împreună cu definirea de asemenea vagă a elementului material poate da naștere unor abuzuri, întrucât oferă o putere nelimitată de a urmări și acuza o persoană⁵⁸. Mai mult decât atât, s-a sugerat că nu ar exista un raport de cauzalitate între conduitele ce ar constitui infracțiunea de spălare a banilor și lezarea obiectului juridic al infracțiunilor principale, relația apărând ca cel puțin indirectă⁵⁹.

În dreptul spaniol, această teză doctrinară a apărut ca o transpunere a teoriei privind obiectul juridic al infracțiunii de tănuire. Mai exact, în cazul celei din urmă, se susține de o parte a doctrinei⁶⁰ că infracțiunea protejează patrimoniul, valoare socială care a fost deja lezată prin săvârșirea infracțiunii principale, astfel că, prin comiterea infracțiunii de tănuire, este perpetuată situația posesorie ilicită creată prin infracțiunea inițială.

⁵² *Idem*, p. 94.

⁵³ A se vedea, J. Vogel, *op. cit.*, p. 349; H. Otto, *Geldwäsche*, § 261 StGB., în „Jura”, 1993, p. 331 *apud* V. Zoppei, *op. cit.*, p. 91.

⁵⁴ A se vedea I. Blanco Cordero, *El delito de blanqueo de capitales*, Pamplona, 1997, p. 179 și urm.; P. Gómez Pavón, *El bien jurídico protegido en la receptación, blanqueo de dinero y encubrimiento*, în „Cuadernos de Derecho Judicial (CDJ)”, nr. I/1994, p. 216 și urm. *apud* P. Faraldo Cabana, *op. cit.*, p. 127.

⁵⁵ A se vedea L. D. Cerqua, *Il delitto di riciclaggio nel sistema penale italiano (I)*, în „Revista Brasileira de Estudos Políticos”, Vol. 97, 2008, p. 19; I. C. Pașca, *Infracțiunea de spălare a banilor în legea penală italiană*, în „Analele Universității de Drept din Timișoara-Seria Drept”, nr. 2/2011, p. 54.

⁵⁶ Printre alții, K. Oswald, *Die Implementation gesetzlicher Massnahmen zur Bekämpfung der Geldwäsche in der Bundesrepublik Deutschland: Eine empirische Untersuchung des § 261 StGB i.V.m. dem Geldwäsche*, Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht, Freiburg, 1997, p. 63; J. Wessels, T. Hillenkamp, *Strafrecht Besonderer Teil 2*, ed. 38, Ed. C F Müller, Heidelberg, 2015, § 261, mn. 891 *apud* V. Zoppei, *op. cit.*, p. 89.

⁵⁷ G. Arzt, *Das mißglückte Strafgesetz. Am Beispiel der Geldwäschegesetzgebung*, în

Diedrichsen U, Dreier R (eds) *Das mißglückte Gesetz*, 8. Symposium der Kommission „Die Funktion des Gesetzes in Geschichte und Gegenwart”. Wandenhoek & Ruprecht, Göttingen, 1997, p. 34 *apud* V. Zoppei, *op. cit.*, p. 90.

⁵⁸ V. Mitsilegas, *Money Laundering Counter-measures in the European Union: A new paradigm of security governance versus fundamental legal principles*, Kluwer Law International, The Hague, 2003, p. 12 *apud* V. Zoppei, *op. cit.*, p. 90.

⁵⁹ V. Mitsilegas, *op. cit.*, p. 105-106 *apud* V. Zoppei, *op. cit.*, p. 90.

⁶⁰ N. de la Mata Barranco, *Límites de la sanción en el delito de receptación: la receptación sustitutiva y la teoría del mantenimiento. El artículo 546 bis f) del código penal*, Madrid, 1989, p. 22 și urm., Carmona Salgado, *La receptación*, în „CDJ” XV, 1996, p. 243 și urm. *apud* P. Faraldo Cabana, *op. cit.*, p. 124.

Teoria a fost transpusă și în privința spălării banilor, fiind susținută astfel: traficul de droguri reprezintă o serie de activități, începând prin cultivarea și obținerea substanțelor interzise și terminând cu spălarea veniturilor obținute. Prin urmare, toate conduitele cu privire la traficul de droguri, inclusiv spălarea banilor, lezează același valoare socială – sănătatea publică⁶¹. Criticii teoriei susțin că obiect al spălării banilor sunt veniturile obținute din traficul de droguri și nu stupefiantele ori substanțele psihotrope astfel încât să existe o perpetuare a situației antijuridice create prin traficul de droguri, care ar leza sănătatea publică⁶². Prin urmare, chiar dacă spălarea banilor poate fi un important instrument în lupta împotriva traficului de droguri, nu se poate confunda cu obiectul juridic protejat. Combaterea traficului de droguri sau a altor infracțiuni apare ca o finalitate a normei de incriminare și nu ca valoare socială protejată⁶³.

Reiese, așadar, că teoria a apărut ca urmare a faptului că spălarea banilor are un puternic caracter disuasiv, contribuind la lupta împotriva criminalității prin privarea infractorilor de veniturile ilicite, astfel activitatea infracțională devenind mai puțin atractivă. Totuși, considerăm că acest lucru nu conduce la concluzia că ea ar proteja obiectul juridic al infracțiunilor principale, întrucât combaterea criminalității apare ca un efect indirect, nu ca fundament al incriminării. Totodată, conform principiului ofensivității, pentru a atrage răspunderea penală, nu este suficient ca o faptă să fie prevăzută de legea penală, ci este, în plus, necesar ca ea să aducă atingere unei valori sociale⁶⁴. Prin urmare, introducerea în circuitul legal al veniturilor obținute din traficul de droguri nu mai afectează sănătatea publică decât într-un mod extrem de indirect, prin susținerea faptului că, eventual, astfel ar putea fi continuată activitatea infracțională privind traficul de droguri. Dar dacă aceasta încetează, mai putem susține că este lezată sănătatea publică?! În opinia noastră, răspunsul este unul negativ. Prin urmare, în acord cu opinia doctrinară prezentată mai sus, considerăm că protejarea obiectului juridic al infracțiunilor predicat este un efect indirect al normei de incriminare, dar nu obiectul său juridic.

Având în vedere cele expuse mai sus, se poate afirma că infracțiunea de spălare a banilor este o infracțiune pluriofensivă, caracterizată de un obiect juridic complex. Majoritatea doctrinei române afirmă că valoare socială principală este reprezentată de relațiile patrimoniale ce se desfășoară în cadrul circuitului economico-financiar, iar cea secundară de buna desfășurare a justiției. În opinia noastră, situația este exact cea opusă, adică valoare socială principală protejată este desfășurarea justiției, iar cea secundară relațiile patrimoniale ce se desfășoară în cadrul circuitului economico-financiar.

Afirmația noastră se bazează pe o interpretare teologică. În primul rând, infracțiunea a apărut la nivel internațional ca un mijloc de combatere a traficului de droguri. În preambulul Convenției de la Viena se precizează că părțile, „conștiente că traficul ilicit reprezintă o sursă de *câștiguri financiare și averi considerabile care permit organizațiilor criminale transnaționale să penetreze, să contamineze și să corupă structurile de stat, activitățile comerciale și financiare legitime cât și societatea la toate nivelurile sale*”, sunt „*hotărâte să-i priveze pe cei ce se ocupă de traficul ilicit de fructul activităților lor criminale și să suprime astfel mobilul lor principal*”. Odată cu incriminarea infracțiunii de spălare a banilor în raport cu orice infracțiune predicat, aceasta și-a păstrat caracterul de instrument de luptă împotriva criminalității, aspect ce reiese din preambulul Convenției de la Strasbourg, unde se precizează că statele membre consideră că „*lupta contra criminalității grave, care este din ce în ce mai mult o problemă internațională, impune folosirea unor metode moderne și eficiente la nivel internațional*”, iar una dintre aceste metode „*constă în privarea delincvenților de produsele infracțiunii*”. Aceleași afirmații le regăsim și în preambulul Convenției de la Varșovia. În consecință, în opinia noastră, infracțiunea de spălare a banilor are ca prim obiectiv privarea infractorilor de veniturile obținute ilicit, infracțiunea devenind astfel un important mijloc disuasiv, de combaterea a infracționalității.

⁶¹ J. A. Zaragoza Aguado, *El blanqueo de dinero. Aspectuos sustantivos. Su investigacion*, în „CDJ” I, 1994, p. 113; M. Bajo Fernandez, M. Perez Manzano, *Manual de Derecho Penal, Parte Especial, Delitos patrimoniales y economicos*, Madrid, 1993, p. 482 *apud* P. Faraldo Cabana, *op. cit.*, p. 125.

⁶² D. J. Gomez Iniesta, *El delito de blanqueo de capitales en Derecho Espanol*, Barcelona, 1996, p. 31 și urm. *apud* P. Faraldo Cabana, *op. cit.*, p. 126.

⁶³ P. Gomez Pavon, *El bien jurídico protegido en la receptación, blanqueo de dinero y encubrimiento*, în „CDJ” I, 1994, p. 211 și urm. *apud* P. Faraldo Cabana, *op. cit.*, p. 127.

⁶⁴ F. Mantovani, *Diritto penale. Parte generale*, Cedam, Padova, 2001, p. 192-196; M. Cobo del Rosal, T.S. Vives Anton, *Derecho penal. Parte general*, Ed. Tirant lo Blanch, 1999, p. 316 *apud* F. Streteanu, *Tratat de drept penal. Partea generală*, Vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 345.

În al doilea rând, infracțiunea apare ca un *auxilium post factum*, o complicitate ulterioară comiterii infracțiunii prin care este ajutat făptuitorul să își conserve veniturile infracționale și chiar să se sustragă de la urmărirea penală, întrucât, prin faptul că se oferă o aparență de legalitate originii ilicite a veniturilor, este îngreunată activitatea organelor de cercetare penală, bunul infracțional, făcând, uneori, obiectul unei multitudini de tranzacții, tocmai pentru a se ascunde originea ilicită.

În al treilea rând, protejarea sistemului economico-financiar apare ca un obiectiv secundar, în strânsă legătură cu primul. Introducerea în economie a unor venituri ilicite afectează bunul mers al acesteia și dezavantajează individul ce acționează legal, dar primordial rămâne faptul că prin incriminarea spălării banilor este facilitată tragerea la răspundere penală a celor care comit infracțiuni și privarea acestora de produsul infracțional.

Concluzionând, în opinia noastră, valoarea principală protejată prin incriminarea infracțiunii de spălare a banilor este buna înfăptuire a justiției, iar cea secundară, relațiile patrimoniale desfășurate în cadrul circuitului economico-financiar.

III.2. Subiecții infracțiunii

III.2.1. Subiectul activ

Subiectul activ al infracțiunii de spălare a banilor este general, infracțiunea putând fi comisă de orice persoană. De asemenea, persoana juridică poate fi subiect activ al infracțiunii de spălare a banilor atunci când fapta este comisă în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele persoanei juridice⁶⁵.

Participația penală este posibilă în toate modalitățile, însă complicele sau instigatorul pentru a putea răspunde penal este necesar să cunoască proveniența ilicită a banilor și fie să aibă scopul special, fie să cunoască scopul urmărit de autor în cazul modalității prevăzute de art. 29 alin. (1) lit. a), întrucât acesta reprezintă o circumstanță subiectivă de individualizare, care se răsfrânge asupra participanților, doar dacă aceștia au cunoscut-o⁶⁶.

Referitor la subiectul activ, apare totuși o întrebare. Poate autorul sau participantul la infracțiunea predicat fi subiect activ al infracțiunii de spălare a banilor sau nu? Răspunsul a suscitat numeroase dezbateri atât în doctrină, cât și în practica judiciară.

În doctrină, într-o opinie se afirmă că nu poate fi subiect activ al infracțiunii de spălare a banilor persoana care a săvârșit sau a participat la săvârșirea infracțiunii din care provin bunurile supuse spălării, deoarece prin comiterea infracțiunii principale autorul devine deținător al bunului⁶⁷, iar prin condamnarea acestuia și pentru infracțiunea de spălare a banilor este încălcat *principiul ne bis in idem*⁶⁸. În susținerea acestei opinii se aduc, totodată, următoarele argumente de text:

- sintagma „*cunoscând că bunurile provin din săvârșirea de infracțiuni*” exclude din sfera subiecților activi persoanele care au participat la săvârșirea infracțiunii predicat, deoarece în caz contrar ea ar fi fost inutilă; chiar dacă s-ar considera că textul este echivoc, acesta ar trebui interpretat strict și în favoarea făptuitorului;

- legiuitorul folosește o expresie asemănătoare și în cazul infracțiunii de tănuire, unde este unanim acceptat că persoana care a săvârșit infracțiunea din care provine bunul nu poate fi subiect activ al infracțiunii de tănuire⁶⁹.

În sens contrar, se susține că de vreme ce subiectul activ al infracțiunii de spălare a banilor nu este circumstanțiat, acesta poate fi orice persoană fizică sau juridică, adică chiar și subiectul activ al infracțiunii principale⁷⁰. Referitor la sintagma „*cunoscând că bunurile provin din săvârșirea de infracțiuni*” s-a susținut că ea

65 A se vedea C. Ap. București, Secția a II-a penală, *Decizia penală nr. 148/A din 02.02.2017*; C. Ap. Craiova, *Decizia penală nr. 736 din 02.06.2014*, ambele disponibile la adresa www.idrept.ro (ultima accesare în data de 23.06.2018).

66 F. Streteanu, D. Nițu, *Drept penal. Partea generală*, Vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2018, p. 269.

67 V. Dongoroz, *Tănuirea*, în Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială, Vol. II, Ed. Academiei române, București, 1971, p. 571 *apud* K. Guiu, *op. cit.*, p. 185

68 În acest sens, M. A. Hotca, M. Dobrinou, *Elemente de drept penal al afacerilor*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 11; K. Guiu, *op. cit.*, p. 186.

69 M. A. Hotca, M. Dobrinou, *op. cit.*, p. 118-120.

70 În acest sens, A. A. Dumitrache, *op. cit.*, p. 249-251, C. Voicu, Al. Boroi, I. Molnar, M. Gorunescu, S. Corlățeanu, *op. cit.*, p. 286., R. Jurj-Todoran, D. Drosu Saguna, *op. cit.*, p. 47.

poate fi interpretată în legătură cu poziția subiectivă a autorului, acesta neputând fi autor nici al infracțiunii predicat, nici al spălării banilor dacă se află în eroare asupra caracterului penal al faptei săvârșite⁷¹. Totodată, se afirmă că principiul *ne bis in idem* nu este lezat, invocându-se în acest sens Decizia Curții Constituționale 73/2011⁷², în care aceasta a statuat că „*nu poate fi reținută critica, întrucât, pentru ca acest principiu de drept procesual penal să își găsească aplicare, persoana în cauză trebuie să fi suferit o condamnare, să fi fost achitată sau să se fi dispus încetarea urmăririi penale pentru fapta cu privire la care este din nou urmărită sau judecată. În situația concursului de infracțiuni, însă, infractorului i se aplică o pedeapsă principală, fără ca prin aceasta să fie încălcate în vreun fel dispozițiile art. 4 paragraful 1 din Protocolul nr. 7 la Convenție*”.

Practica judiciară era la fel de neunitară precum doctrina, existând decizii atât în sensul că subiectul activ al infracțiunii predicat poate fi subiect activ al infracțiunii analizate⁷³, cât și în sens contrar⁷⁴. Gravitatea situației practicii judiciare este relevată de faptul că inclusiv la nivelul aceleași instanțe existau soluții diferite. Spre exemplu, în anul 2008, la diferență de câteva luni, există două decizii contrare cu privire la acest subiect, ambele aparținând Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Într-una dintre ele instanța afirmă că „*participantul la infracțiunea principală (din care provine bunul albit) nu poate fi subiect activ al infracțiunii de spălare a banilor dacă are calitatea de subiect activ al primei infracțiuni, deoarece el a devenit deținător al bunului prin comiterea faptei principale*”⁷⁵, iar în alta condamnă inculpatul pentru infracțiunea de spălare de bani, cu toate că acesta era subiectul activ al infracțiunilor din care proveneau banii supuși spălării⁷⁶.

Problema pare a fi fost tranșată de Înalta Curte de Casație și Justiție prin intermediul unei hotărâri prealabile privind dezlegarea unor chestiuni de drept. Astfel, prin Decizia nr. 16/2016⁷⁷ s-a stabilit că subiectul activ al infracțiunii de spălare a banilor poate fi și subiect activ al infracțiunii din care provin bunurile. Raționamentul instanței est următorul: o asemenea posibilitatea nu este expres interzisă de lege; în Convenția de la Varșovia se stipulează în art. 9 paragraful 2 lit. a) că se poate prevedea că infracțiunile enunțate în acest paragraf nu se aplică persoanelor care au săvârșit infracțiunea predicat, iar cum la momentul aderării la Convenția de la Varșovia, statul român nu a exprimat nicio rezervă și nici în Legea nr. 656/2002 nu există vreo dispoziție care să împiedice reținerea în sarcina subiectului activ al infracțiunii predicat și infracțiunea de spălare de bani, rezultă că, din punct de vedere teoretic, un asemenea concurs de infracțiuni este posibil. Un alt argument al instanței prin care susține soluția este Deciziei Curții Constituționale nr. 73/2011, precizate mai sus, prin care a stabilit că nu este vorba de o încălcare a principiului *ne bis in idem* în această situație.

Datorită faptului că potrivit art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție este obligatorie pentru toate instanțele de la data publicării ei în Monitorul Oficial, adică de la data de 25.08.2016, am fi putut susține că dezbaterea din punct de vedere al practicii judiciare s-a încheiat.

⁷¹ C. Bogdan, *op. cit.*, p. 185; în același sens, a se vedea ÎCCJ, Secția penală, Decizia 836 din 13 februarie 2013, în care instanța precizează că „*sintagma cunoscând că bunurile provin din săvârșirea de infracțiuni trebuia a fi interpretată în legătură cu poziția psihică a autorului infracțiunii principale, însemnând că se impune ca acesta să nu se afle în eroare asupra caracterului penal al faptei săvârșite*”, decizia fiind disponibilă la adresa www.scj.ro (ultima accesare la data de 23.06.2018). Referitor la acest argument, dorim să precizăm că eroarea este reglementată ca o cauză de neimputabilitate, care exclude răspunderea penală referitor la orice infracțiune. Prin urmare, apare fără logică susținerea că legiuitorul s-a gândit la această situație în momentul redactării normei, de vreme ce eroarea este reglementată în Codul penal și se aplică în cazul oricărei infracțiuni.

⁷² Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 108 din 11 februarie 2011.

⁷³ A se vedea ÎCCJ, Secția penală, Decizia penală 1562 din 28.04.2009, Decizia penală 2422 din 24.06.2009, Decizia penală 2984 din 25.09.2008, Decizia penală 386 din 11.03.2004, în Șt. Tudor, *Spălarea banilor. Practică judiciară adnotată*, Ed. Hamangiu, 2013.

⁷⁴ A se vedea ÎCCJ, Secția penală, Decizia penală nr. 147 din 19.01.2011, Decizia penală nr. 1100 din 10.04.2012, în Ș. Tudor, *op. cit.*; C. Ap. Galați, Decizia 264 din 29 octombrie 2013, document disponibil la adresa www.sintact.ro (ultima accesare la data de 23.06.2018).

⁷⁵ ÎCCJ, Secția penală, Decizia penală nr. 3164 din 08. 10.2008, în Ș. Tudor, *op. cit.*, p. 40. Argumentarea soluției în această decizie este defectuoasă întrucât se precizează că art. 8 din Legea 656/2002 (forma în vigoare la acea dată) precizează cine poate fi subiect activ al infracțiunii de spălare a banilor, însă acest articol stabilește, potrivit art. 8[^]1 din aceeași lege, persoanele care „*sunt obligate ca în desfășurarea activității lor să adopte măsuri adecvate de prevenire a spălării banilor și a finanțării actelor de terorism*”.

⁷⁶ ÎCCJ, Decizia penală nr. 4072 din 09.12.2008, în Ș. Tudor, *op.cit.*, p. 58. În speță, inculpatul a folosit banii obținuți din infracțiunile de trafic de persoane și proxenetism pentru a construi o casă, ceea ce, în opinia instanței, constituie infracțiunea de spălare a banilor în modalitatea prevăzută de art. 23 alin. (1) lit. a) din Legea 656/2002.

⁷⁷ Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 654 din 25/08/2016.

Totuși, considerăm că dezbateră continuă, astfel că în următoarele rânduri vom încerca să analizăm sub un aspect critic Decizia 16/2016.

În opinia noastră, raționamentul instanței este deficitar. În primul rând, afirmația conform căreia posibilitatea ca subiectul activ al infracțiunii predicat să răspundă și pentru infracțiunea de spălare de bani nu este expres interzisă de lege reprezintă un argument atipic pentru domeniul dreptului penal și defectuos. Relevăm faptul că nici în cazul infracțiunii de tănuire nu este expres interzisă de lege posibilitatea ca subiect activ al tănuirii să fie autorul faptei prevăzute de legea penală din care provine bunul⁷⁸, dar doctrina și practica judiciară sunt unanime în a afirma că acest lucru nu este posibil⁷⁹.

În al doilea rând, referitor la prevederile Convenției de la Varșovia, aceasta a devenit parte a dreptului nostru intern doar din anul 2006⁸⁰, iar textul normei de incriminare în ceea ce privește alin. (1) al art. 29 este același din anul 2002. Prin urmare, dacă textul de incriminare este același, până în anul 2006 era incriminată infracțiunea de spălare de bani comisă de subiectul activ al infracțiunii predicat sau doar din anul 2006 este incriminată, ca urmare a ratificării Convenției de la Varșovia?! Întrebarea demonstrează doar precaritatea argumentului instanței. De asemenea, este necesar a fi evidențiat faptul că s-ar putea susține că tănuirea, având în vedere tipicitatea faptei, ar reprezenta o faptă de spălare de bani în accepțiunea Convenției de la Varșovia. În consecință, aplicând raționamentul instanței, ajungem la concluzia că tănuitor poate fi și autorul faptei prevăzute de legea penală din care provine bunul, întrucât nici în cazul infracțiunii de tănuire nu se precizează expres că autorul faptei prevăzute de legea penală din care provine bunul nu va răspunde și pentru infracțiunea de tănuire, iar statul român nu a formulat rezerve cu privire la prevederile Convenției. Totuși, nimeni nu a susținut acest lucru în cazul infracțiunii de tănuire.

În al treilea rând, referitor la încălcarea principiului *ne bis in idem*, suntem de acord cu Decizia Curții Constituționale nr. 73/2011 în privința faptului că acesta reprezintă un principiu al dreptului procesual penal. Scopul său este de a proteja raporturile juridice în materie penală prin interzicerea instituirii unei noi proceduri penale cu privire la o situație juridică ce a fost definitiv soluționată. Pe scurt, principiul vizează interdicția impunerii unei duble sancțiuni penale pentru aceeași faptă⁸¹.

Pornind de la această interdicție, în doctrină s-a afirmat că principiului va fi încălcat prin „*reținerea în concurs ideal a infracțiunii din care rezultă banii supuși spălării și a infracțiunii de spălare a banilor în varianta normativă prevăzută la art. 29 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 656/2002 atunci când autorul spălării banilor dobândește bunuri provenind din săvârșirea de infracțiuni, dacă dobândirea de bunuri nu este urmată de un act subsecvent în scopul disimulării originii ilicite a bunurilor*”⁸². Autoarea dă ca exemplu situația în care este sustrasă o sumă de bani, susținând că prin sustragere are loc o imposedare, adică o dobândire a unei sume de bani din săvârșirea infracțiunii de furt, dar care nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de spălare a banilor în varianta normativă prevăzută în art. 29 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 656/2002. Suntem de acord că în acest caz nu ar trebui reținut un concurs de infracțiuni între infracțiunea predicat și cea de spălare a banilor. Totuși, principiul *non bis in idem* nu reprezintă o interdicție de sancționare a concursului ideal, atunci când sunt lezate două obiecte juridice diferite⁸³. Or, în acest caz, se poate susține că se întâmplă exact acest lucru. Prin urmare, considerăm că discuția ar trebui raportată la obiectul juridic lezat. Mai exact, trebuie stabilit dacă subiectul activ al infracțiunii din care provin bunurile supuse spălării lezează sau nu obiectul juridic protejat de art. 29 din Legea 656/2002 prin acțiunea sa.

În cazul în care nu discutăm despre o lezare a acestuia, potrivit principiului ofensivității, nu poate fi

⁷⁸ Spre exemplu, dacă o persoană fură un inel, pe care apoi îl topește și îl transformă într-o broșă, teoretic, ar comite infracțiunea de tănuire în modalitatea transformării bunului. Totuși, opinia unanimă atât în doctrină, cât și în practică este că acesta nu va răspunde pentru infracțiunea de tănuire.

⁷⁹ A se vedea S. Bogdan, *op. cit.*, p. 287; C. Rotaru, A.-R. Trandafir, V. Cioclei, *Drept penal. Partea specială II*, Ed. C.H. Beck, p. 75.

⁸⁰ Convenția a fost ratificată de România prin Legea nr. 420/2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 968 din 4 decembrie 2006.

⁸¹ R. Chiriță, *Convenția Europeană a drepturilor omului, Comentarii și explicații*, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 518.

⁸² C. Bogdan, *Infracțiunea de spălare a banilor. Autonomie. Subiect activ*, document disponibil la adresa www.juridice.ro, 2013 (ultima accesare la date de 03.09.2018).

⁸³ R. Chiriță, *op. cit.*, p. 521.

atrasă răspunderea penală, chiar dacă fapta este prevăzută de legea penală. Astfel, în cazul sustragerii unei sume de bani este lezat patrimoniul unei persoane, această lezare fiind sancționată prin incriminarea infracțiunii de furt. Odată sustrasă suma de bani are loc o împosedere a făptuitorului, adică o dobândire a acesteia și, în consecință, și o deținere. Simpla deținere a sumei de bani nu lezează obiectul juridic al infracțiunii de spălare a banilor, întrucât nu îngreunează cercetările cu privire la infracțiunea de furt, astfel încât să fie afectată îndeplinirea justiției. Nu sunt lezate nici relațiile patrimoniale din cadrul circuitului economico-financiar, deoarece simpla deținere nu implică introducerea sumei provenite dintr-o infracțiune în circuitul economico-financiar. În consecință, infracțiunea de spălare a banilor nu poate atrage răspunderea penală în acest caz, deoarece obiectul juridic nu este lezat, cu toate că acțiunea – deținerea sumei de bani, provenind dintr-o infracțiune – este tipică din punct de vedere al laturii obiective a infracțiunii.

În alte state, această discuție s-a purtat cu privire la infracțiunea de tănuire și s-a încercat transpunerea ei în cazul infracțiunii de spălare a banilor. Astfel, în Spania, s-a afirmat că, deși nu se precizează expres precum în cazul infracțiunilor de tănuire și favorizare a infractorului, subiectul activ al infracțiunii predicat nu poate fi subiect activ al infracțiunii de spălare a banilor⁸⁴. Afirmatia se bazează pe așa-numitul principiu „*impunidad del autoencubrimiento*”, care, în esență, este justificat prin două teze.

Prima susține că spălarea banilor este o infracțiune ulterioară care ar fi absorbită de infracțiunea precedentă⁸⁵, în timp a doua teză consideră aplicabil principiul general al inexigibilității altui comportament⁸⁶. Optând pentru o teză sau pentru cealaltă, rezultatul este același: autorul și participanții la infracțiunea principală nu pot fi sancționați ca făptuitori sau participanți la infracțiunea de spălare a banilor.

Într-o opinie contrară, se susține că posibilitatea sancționării participanților la infracțiunea principală este deschisă prin faptul că legiuitorul nu a interzis expres acest lucru ca în cazul infracțiunilor de favorizare și tănuire. Referitor la principiul de mai sus, se afirmă că el este aplicabil dacă nu se comite o nouă infracțiune, ceea ce se întâmplă în cazul săvârșirii infracțiunii de spălare a banilor⁸⁷. Totuși, autoarea opiniei evidențiază că un reproș al teoriei ar putea consta în faptul că, în anumite cazuri, ar fi excesivă pedepsirea făptuitorului pentru ambele infracțiuni.

În consecință, a fost dezvoltată ideea conform căreia nu va fi pedepsit participantul la infracțiunea principală și pentru infracțiunea de spălare a banilor atunci când acesta doar utilizează bunurile provenind din infracțiune sau când le schimbă în bunuri de consum, întrucât în aceste cazuri nu este îngreunată activitatea organelor de cercetare penală și, în consecință, nu este lezată îndeplinirea justiției⁸⁸. În schimb, se va reține un concurs de infracțiuni când veniturile ilicite sunt folosite într-o activitate comercială sau de investiții⁸⁹. În acest sens, se dă următorul exemplu: dacă traficantul de droguri cumpără o mașină pentru plăcerea sa, faptă nu constituie spălare de bani, însă dacă mașină este dobândită pentru a fi vândută și în acest fel este justificată o mărire a patrimoniul care are, de fapt, ca sursă, comiterea unei infracțiuni, ne vom afla în prezența unei fapte de spălare a banilor⁹⁰. Dezbaterea doctrinară cu privire la acest subiect a fost încheiată în urma unor modificări legislative din anul 2010 prin care s-a prevăzut expres că autorul infracțiunii principale poate răspunde pentru infracțiunea de spălare a banilor.

În alte state europene, posibilitatea reținerii unui concurs între infracțiunea principală și spălarea de bani

⁸⁴ A. Moreno Canoves, F. Ruiz Marco, *Delitos socioeconómicos. Comentarios a los arts. 262, 270 a 310 del nuevo Código penal (concordados y con jurisprudencia)*, Ed. Edijus, Zaragoza, 1996, p. 386; E. Ruiz Vadillo, *El blanqueo de capitales en el ordenamiento jurídico español. Perspectiva actual y futura*, în „Boletín de Información del Ministerio de Justicia”, 1992, p. 115; I. Blanco Cordero, *op. cit.*, p. 461 și urm. *apud* P. Faraldo Cabana, *op. cit.*, p. 130.

⁸⁵ C. Vidales Rodriguez, *op. cit.*, p. 112; J. A. Zaragoza Aguado, *Receptación y blanqueo de capitales*, în AA.VV., *El nuevo Código penal y su aplicación a empresas y profesionales*, III, Madrid, 1996, p. 457, 468 și urm. *apud* P. Faraldo Cabana, *op. cit.*, p. 131.

⁸⁶ I. Blanco Cordero, *op. cit.*, p. 470 și urm. *apud* P. Faraldo Cabana, *op. cit.*, p. 131.

⁸⁷ P. Faraldo Cabana, *op. cit.*, p. 132.

⁸⁸ P. Faraldo Cabana, *Cuestiones relativa a la autoría de los delitos de blanqueo de bienes*, în L. M. Puente Aba., M. (coord.), *Criminalidad organizada, terrorismo e inmigración. Retos contemporáneos de la política criminal*, Comares, Granada, 2008, p. 169.

⁸⁹ Această teorie a fost utilizată și în practica judiciară română, instanța achitând inculpatul pentru infracțiunea de spălare a banilor. A se vedea, ÎCCJ, Secția penală, *Decizia 1048 din 24 martie 2014*, disponibilă pe www.scj.ro.

⁹⁰ C. Aranguéz Sanchez, *El delito de blanqueo de capitales*, Marcial Pons, Madrid-Barcelona, 2000, p. 177 *apud* P. Faraldo Cabana, *op. cit.*, p. 169.

în sarcina aceluiași subiect activ a fost consacrată fie de practica judiciară, precum în Franța⁹¹, fie de legiuitor în mod expres, precum în Italia, unde a fost creată o nouă infracțiune –autorcyclaggio. În Germania, unde era interzisă reținerea unui astfel de concurs de infracțiuni, a fost modificat textul incriminator, stabilindu-se că poate răspunde și autorul infracțiunii predicat pentru infracțiunea de spălare a banilor, însă doar dacă în scopul disimulării originii ilicite acesta introduce în circuitul economic un bun provenind din infracțiuni.

Revenind la reglementarea națională, considerăm că era oportună intervenția legiuitorului pentru clarificarea situației juridice, întrucât, făcând abstracție de obligativitatea Deciziei 16/2016, argumente puternice există în favoarea ambelor soluții, poate chiar mai puternice în sensul imposibilității reținerii unui atare concurs de infracțiuni, având în vedere textul art. 29 alin. (1) din Legea 656/2002 și principiul legalității incriminării care impune interpretarea strictă a normei.

În orice caz, luând în considerare soluția consacrată de Înalta Curte de Casație și Justiție, apare o altă problemă. Art. 29 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 656/2002 incriminează „dobândirea, deținerea sau folosirea de bunuri, cunoscând că acestea provin din săvârșirea de infracțiuni”. În aceste condiții, autorul unui furt ce are ca obiect o sumă de bani, prin comiterea infracțiunii va deveni deținător al acesteia. Va răspunde el și pentru infracțiunea de spălare de bani?! Cum am precizat mai sus, în acest caz, s-ar putea argumenta că obiectul juridic nu este lezat. Totuși, dacă acesta își cumpără un ceas sau un telefon din suma sustrasă, va răspunde pentru infracțiunea de spălare de bani?! Înalta Curte de Casație și Justiție a preconizat aceste probleme, precizând în Decizia 16/2016 că instanța „învădărează însă că *infracțiunea de spălare de bani nu trebuie reținută automat în sarcina autorului infracțiunii din care provin bunurile, pentru simplul fapt că în activitatea sa infracțională s-a realizat și una dintre acțiunile proprii elementului material al infracțiunii de spălare de bani, pentru că aceasta ar lipsi infracțiunea de individualitate. Revine organelor judiciare sarcina de a decide în situații concrete dacă infracțiunea de spălare de bani este suficient de bine individualizată în raport cu infracțiunea din care provin bunurile și dacă este cazul să se rețină un concurs de infracțiuni sau o unică infracțiune*”.

După cum se poate observa aceasta nu a trasat niște linii directoare clare cu privire la acest subiect, ci mai degrabă a accentuat problema prin folosirea unei noțiuni vagi, neclare. Când își păstrează individualitatea infracțiunea și când nu?! Dacă autorul va cumpăra un ceas de câteva mii de lei este destul de bine „individualizată” infracțiunea de spălare a banilor?! Dar dacă va cumpăra o mașină ori un tablou, operă de artă?! Reiese, așadar, că încercând să ajungem la o practică unitară, creăm premisele unei alte dispute ce va da naștere unei practici neunitare.

Referitor la această problemă, în practica judiciară, s-a sugerat că autorul infracțiunii predicat nu poate fi sancționat și pentru fapta prevăzută în art. 29 alin. (1) decât dacă este dovedit scopul disimulării originii infracționale a bunului⁹². Apreciem încercarea de a limita sfera de incidența a textului de incriminare, însă în cazul acestei modalități norma legală nu prevede în mod expres necesitatea intenției calificate de scopul disimulării originii ilicite a bunului, astfel încât, teoretic, nu va fi împiedicată reținerea infracțiunii de spălare a banilor în cazul unei asemenea apărări. Spre exemplu, s-a reținut ca act material al infracțiunii de spălare a banilor achiziționarea din suma primită ca urmare a traficării influenței a unor diferite aparate de masaj, a căror valoare economică era de aproximativ 25.000 lei⁹³. Oare în acest caz a existat scopul disimulării originii ilicite?!

⁹¹ Soluția jurisprudențială a fost criticată de către doctrină, susținându-se că ar fi încălcat principiul legalității incriminării care impune interpretarea strictă a legii. Pentru mai multe detalii privind acest aspect, a se vedea C. Bogdan, *op.cit.*, p. 186-188.

⁹² C. Ap. Timișoara, *Decizia nr. 1122/2016 din 29 septembrie 2016*, document disponibil la adresa www.sintact.ro (ultima accesare la data de 24.06.2018). Inculpatul a fost acuzat de infracțiunea de spălare a banilor, întrucât ar fi achiziționat pe numele fiicei sale bunuri mobile și imobile din banii proveniți din infracțiuni de corupție. Instanța a argumentat soluția astfel: „*faptul că părinții numitei T.L.A. au cumpărat anumite bunuri pe numele acesteia, apare ca fiind o practică frecventă în diferite familii, neputând fi catalogat acest gest ca având scop ascunderea, disimularea adevăratei naturi a provenienței bunurilor întrucât nu s-a dovedit prin mijloacele de probă administrate o asemenea intenție*”.

⁹³ ÎCCJ, Secția penală, *Decizia nr. 434 din 25.11.2015*, document disponibil la adresa www.idrept.ro (ultima accesare la data de 23.06.2018). Mai exact, instanța a reținut că „*a reținut că inculpatul A. a utilizat suma de bani obținută în urma comiterii infracțiunii de trafic de influență, în scopul ascunderii sau a disimulării originii ilicite a acesteia, prin cumpărarea la data de 9 februarie 2012 a unor bunuri în valoare de 25.455,59 lei, respectiv un aparat masaj picioare, un pat masaj automat cu 13 pietre jad, o saltea cu pietre jad mare, o saltea cu trambulină mare, o mască facială din pietre jad, o centură de masaj cu pietre jad și un aparat de masaj ciocan - 4 pietre jad conform facturii fiscale din 9 februarie 2012 și bonului fiscal din 10 februarie 2012 emise de SC D. SRL București*”.

S-ar putea susține că inculpatul a folosit suma de bani obținută doar în vederea sporirii gradului de confort în propria locuință și nu în scopul disimulării. Reiese, așadar, că nici criteriul scopului urmat nu este în măsură să conducă la o jurisprudență unitară.

Totodată, mai trebuie evidențiat că în art. 29 alin. (1) lit. a) se precizează că în această modalitate latura subiectivă trebuie caracterizată fie de scopul special al ascunderii sau al disimulării originii ilicite a bunurilor, fie de scopul ajutorii persoanei care a săvârșit infracțiunea din care provin bunurile să se sustragă de la urmărirea, judecata sau executarea pedepsei. Având în vedere decizia de mai sus, în reglementarea actuală va fi pedepsit autorul infracțiunii predicat pentru propria favorizare?! În doctrină este unanim admis că acesta nu poate răspunde pentru propria favorizare. Or, în acest caz, când bunurile sunt schimbate sau transferate în vederea sustragerii de la urmărire, judecată sau executare, nu este oare vorba despre un ajutor dat făptuitorului, precum în cazul favorizării?!

În proiectului noului Cod penal infracțiunea urma să fie introdusă ca infracțiune contra înfăptuirii justiției, modificându-se totodată textul incriminării prin înlăturarea lit. c - *dobândirea, deținerea sau folosirea de bunuri, cunoscând că acestea provin din săvârșirea de infracțiuni*, întrucât aceasta modalitate urma să fie incriminată prin textul infracțiunii de tănuire. De asemenea, urma a fi prevăzut expres că infracțiunea de spălare a banilor poate fi săvârșită și de către autorul sau participantul la fapta prevăzută de legea penală din care provine bunul, dar nemaexistând lit. c), nu mai apăreau problemele de mai sus, deoarece era unanim admis că nu poate fi tănuitor subiectul activ al faptei principale. Nu mai era prevăzut nici scopul special al ajutorii persoanei ce a comis infracțiunea principală să se sustragă de la urmărire, judecată, executarea pedepsei. În procesul legislativ, aceste prevederi au dispărut din Codul penal. Totuși, norma de incriminare urma să fie modificată prin Legea 187/2012 privind pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal. În forma adoptată de către Senat⁹⁴, nu a fost înlăturată lit. c), dar se prevedea ca în această modalitate fapta nu poate fi săvârșită de autorul sau participantul la săvârșirea faptei prevăzute de legea penală din care provine bunul. În final, în forma legii publicate în Monitorul Oficial, nu mai exista nicio precizare cu privire la subiectul activ, fiind păstrată totodată lit. c). Ce a determinat acest comportament al legiuitorului nu am reușit să aflăm, însă cert este că forma adoptată este mult inferioară din punct de vedere al previzibilității și clarității textului de lege decât cea din proiectul Codului penal.

Cu toate acestea, Curtea Constituțională a reușit prin recenta Decizie nr. 418 din 19 iunie 2018⁹⁵ să înlăturate o mare parte din aceste probleme, declarând neconstituționale dispozițiile art. 29 alin. (1) lit. c) în interpretarea dată prin Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 16/2016. Aceasta a reținut, în esență, că se „*încalcă cerințele de claritate, precizie și previzibilitate, ce rezultă din principiul statului de drept, impuse de prevederile constituționale ale art.1 alin.(5), dar și principiul legalității incriminării și a pedepsei, astfel cum acesta este reglementat la art.23 alin.(12) din Constituție și la art.7 din Convenție*”. Curtea a evidențiat faptul că, spre deosebire de modalitățile de comitere prevăzute de lit. a) și b), care presupun acțiuni distincte de cele care formează obiectul material al infracțiunii predicat, dobândirea sau deținerea „*sunt, în realitate, situații de fapt rezultate, în mod inevitabil, din comiterea infracțiunii din care provin bunurile dobândite sau deținute, și nu acțiuni separate, de sine stătătoare, care să poată fi săvârșite de autorul infracțiunii predicat la un moment ulterior consumării acesteia, pe baza unei rezoluții infracționale distincte. Așa fiind, prin natura lor, dobândirea și deținerea bunurilor provenite din săvârșirea unor infracțiuni, de către subiectul activ al infracțiunilor în cauză, nu pot fi dissociate de infracțiunile predicat și, prin urmare, nu pot fi analizate ca infracțiuni separate*”.

Totodată, instanța de contencios constituțional a statuat că deși folosirea bunurilor reprezintă o acțiune ulterioară distinctă, aceasta este mai degrabă o activitate firească, ce nu presupune, *per se*, existența unei noi rezoluții infracționale, **întrucât dobândirea bunurilor se face în scopul folosirii lor. Mai mult decât atât, Curtea Constituțională** a afirmat că „*simpla folosire a bunurilor rezultate din comiterea unei infracțiuni de către subiectul activ al infracțiunii săvârșite nu corespunde de plano scopului avut în vedere de legiuitor cu ocazia reglementării infracțiunilor de spălare a banilor, acela de a disimula proveniența bunurilor obținute din infracțiuni*”.

În consecință, Curtea Constituțională aplicând testul proporționalității a ajuns la concluzia că primele două modalități prevăzute de lit. c) sunt vădit excesive, iar cea de-a treia modalitate este lipsită

⁹⁴ Consultarea acesteia se poate face la următoarea adresă: www.cdep.ro/caseta/2011/03/11/pl1110_0_se.pdf.

⁹⁵ Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 625 din 19.07.2018.

de claritate, precizie și previzibilitate, aspecte de natură a determina angajarea, în mod disproporționat, a răspunderii penale a inculpatului.

Așadar, problemele relevate anterior în legătură cu modalitatea de comitere a infracțiunii prevăzută de lit. c) vor dispărea întrucât subiectul activ al infracțiunii predicat nu va mai răspunde penal pentru fapta prevăzută de lit. c). Ne aflăm în prezența unei dezincriminări, deoarece prin decizia Curții Constituționale este restrânsă sfera de incidență a textului incriminator, astfel încât fapta de a dobândi, deține ori folosi bunuri provenind din infracțiuni nu mai constituie infracțiune atunci când este săvârșită de subiectul activ al infracțiunii predicat⁹⁶.

Totuși, încă vor subzista anumite situații care ridică probleme referitor la răspunderea subiectului activ al infracțiunii principale pentru infracțiunea de spălare a banilor. Cum am precizat mai sus, în cazul în care vorbim de scopul special al ajutorii persoanei care a săvârșit infracțiunea din care provin bunurile să se sustragă de la urmărirea, judecata sau executarea pedepsei, dacă fapta este săvârșită de subiectul activ al infracțiunii principale, ne vom afla în situația unei autofavorizări, care în dreptul nostru se consideră că nu poate atrage o răspundere penală decât dacă legiuitorul prevede în mod expres acest lucru. Mai exact, această favorizare ce va constitui infracțiunea de spălare a banilor apare sub forma unei complicități ulterioare, pe care legiuitorul o sancționează ca infracțiune distinctă. Or, dacă autorul faptei principale va comite în scopul precizat infracțiunea de spălare a banilor ar însemna să reținem un concurs între diferitele forme de participație (autor și complice ulterior) la fapta ilicită, ceea ce, conceptual, nu ar fi posibil, întrucât complicitatea este absorbită în actul de autorat.

În opinia noastră, în această situație particulară nu ar trebui reținut un concurs de infracțiuni, atât pentru argumentele anterioare, cât și datorită faptului că textul de lege nu prevede *expressis verbis* răspunderea subiectului activ al infracțiunii principale pentru infracțiunea de spălare a banilor, astfel încât voința legiuitorului să fie neechivocă. Această posibilitatea a fost dedusă pe calea interpretării, o interpretare care pare să contravină tradiției din dreptul penal român de a exclude din sfera răspunderii penale autofavorizarea. Mai mult decât atât, textul de lege vorbește despre „*scopul de a ajuta persoana care a săvârșit infracțiunea din care provin bunurile*”, ceea ce sugerează că nu putem vorbi despre autofavorizare în acest caz. În consecință, în temeiul principiului legalității incriminării, în componenta sa „*lex stricta*”, posibilitatea reținerii unui atare concurs de infracțiuni în ipoteza analizată ar trebui să fie exclusă. Problema obligativității Deciziei 16/2016 ar putea fi rezolvată argumentând că, astfel cum Înalta Curte a precizat în motivarea acesteia, „*individualitatea infracțiunii de spălare a banilor*” nu este suficient de bine conturată în acest caz pentru a permite angajarea răspunderii pentru un concurs de infracțiuni.

Soluția propusă pare a fi susținută și de Curtea Constituțională prin Decizia 481 din 19.06.2018. Instanța de contencios constituțional, chiar dacă admite că subiect activ al infracțiunii de spălare a banilor în modalitățile prevăzute de lit. a) și b) poate fi subiectul activ al infracțiunii predicat, în considerentele hotărârii, chiar în același paragraf (21), redă opinia unor specialiști care a fost consultați cu ocazia pronunțării Deciziei 16/2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, opinie care statuează că, în modalitatea în discuție, infracțiunea „*nu poate fi comisă de autorul infracțiunii din care provin bunurile, deoarece acesta nu se poate autofavoriza*”.

Totuși, considerăm că se impune o intervenție legislativă care să clarifice situația subiectului activ al infracțiunii principale raportat la infracțiunea de spălare a banilor, actuala reglementare, chiar în lumina recentei admiteri a excepției de neconstituționalitate, dând naștere unor situații care nu sunt pe deplin clarificate și care pun în discuție principiul legalității incriminării.

Nu în ultimul rând, trebuie evidențiat faptul că modificările jurisprudențiale referitoare la subiectul activ al infracțiunii de spălare a banilor aduc în discuție prevederile art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care consacră principiul legalității incriminării (*nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*).

În primul rând, Curtea de la Strasbourg consideră că termenul de lege înglobează atât dreptul de origine legislativă, cât și pe cel de origine jurisprudențială⁹⁷. **În al doilea rând, aceasta consideră că o normă de incriminare nu poate avea întotdeauna o precizie absolută, fiind uneori necesară folosirea unei tehnici de reglementare bazată pe utilizarea unor concepte generale, urmând ca instanțele naționale să clarifice**

⁹⁶ Referitor la aplicarea legii penale în cazul actelor normative declarate neconstituționale, a se vedea F. Streteanu, D. Nițu, *Drept penal. Partea generală*, Vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 158-161.

⁹⁷ Cauza Dragotoniou și Militaru- Pidhorni c. României, parag. 34.

sfera de aplicabilitate concretă a acesteia⁹⁸. În orice caz, important este ca destinatarul normei să cunoască, pornind de la formularea textului relevant și, eventual, prin intermediul interpretării ei de către instanțe sau prin intermediul asistenței judiciare, ce acțiuni sau inacțiuni angajează răspunderea sa penală și ce pedeapsă riscă pentru acestea⁹⁹.

Cum am relevant anterior, jurisprudența națională, dar și doctrina erau divergente cu privire la posibilitatea ca participantul la infracțiunea predicat să fie subiect activ al infracțiunii de spălare a banilor. Reorientarea practicii judiciare spre acceptarea unei atare posibilități impune respectarea exigențelor principiului legalității incriminării, întrucât modificarea jurisprudențială are ca efect o înrăutățire a situației făptuitorului în ipoteza în care faptele ce constituie infracțiunea de spălare a banilor sunt săvârșite de către participantul la infracțiunea predicat anterior uniformizării practicii judiciare, dar sunt judecate ulterior.

În cauzele *Dragotoniu și Militaru-Pidhorni împotriva României, Del Rio Prada împotriva Spaniei, Pessino împotriva Franței*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a trasat linii directoare cu privire la astfel de situații. În esență, Curtea a analizat dacă revirimentul jurisprudențial era sau nu previzibil la momentul comiterii faptelor. În aceste cauze statul nu a reușit să demonstreze previzibilitatea schimbării practicii judiciare, fapt pentru care Curtea a constatat încălcarea art. 7 din Convenție.

Printr-o interpretare *per a contrario* a acestor cauze, ajungem la concluzia că de vreme ce existau soluții și de o parte, și de alta în ceea ce privește subiectul activ al infracțiunii de spălare a banilor, exigențele ce decurg din art. 7 sunt respectate, **căci** oricare dintre soluții era previzibilă. În acest sens relevantă este cauza *Jorgic contra Germaniei*, în care Curtea a reținut că infracțiunea de genocid, la momentul la care inculpatul a comis fapta, era susceptibilă atât de o interpretare extensivă, cât și de una restrictivă. Instanțele din Germania, o parte din doctrină și Adunarea Generală a Națiunilor Unite favorizau interpretarea extensivă la acel moment.

În consecință, Curtea a considerat că deși nu exista un consens cu privire la acest aspect, inculpatul putea să prevadă în mod rezonabil, eventual cu ajutorul unui specialist în domeniul dreptului, că fapta sa ar putea intra sub sfera legii penale. Esențial este aspectul că acuzatul a fost prima persoană condamnată pentru infracțiunea de genocid după introducerea acesteia în Codul penal german în anul 1955, astfel încât nu exista o jurisprudență precedentă, ci doar opinii divergente asupra infracțiunii de genocid.

În schimb, hotărârea din cauza *Žaja contra Croatiei* sugerează o abordare mai nuanțată. Situația de fapt se prezintă în felul următor: reclamantul este cetățean croat care are reședința în Cehia. Acesta se întoarce în Croația cu un autovehicul înmatriculat în Cehia și îi este aplicată o sancțiune administrativă (amendă) pentru faptul că a introdus în statul croat un automobil înmatriculat în Cehia fără a achita taxele vamale. Totuși, de la obligativitatea achitării taxelor vamale exista o excepție, situația în care persoana respectivă introduce în statul croat un autovehicul înmatriculat pe numele său într-o altă țară în care aceasta își are reședința. Ceea ce a suscitat discuții a fost termenul de reședință, căci chiar dacă acesta se regăsea în Convenția de la Istanbul sub această formă, el a fost tradus în limba croată ca echivalând cu domiciliul, noțiuni care sunt diferite una de cealaltă atât în dreptul croat, cât și în alte state. Curtea a observat că există decizii care consacră ambele interpretări, reținând că practica națională relevantă era neunitară. În consecință, instanța de la Strasbourg a considerat că nu sunt respectate exigențele condiției clarității și previzibilității, o practică neunitară nefiind în măsură a înlătura riscul arbitrariului și a permite destinatarilor să prevadă consecințele faptelor lor. Totodată, aceasta a afirmat că *nicio persoană nu ar trebui să speculeze, sub amenințarea unei posibile condamnări, dacă comportamentul său este sau nu permis ori să se afle la discreția autorităților, mai ales dacă textul de lege putea fi clar redactat ori interpretat prin intermediul unei jurisprudențe într-o manieră care să nu fie caracterizată de incertitudine* (parag. 105).

În opinia noastră, o soluție tranșantă cu privire la compatibilitatea modificărilor jurisprudențiale cu art. 7 din Convenție nu poate fi oferită, fiind necesar a se analiza de la caz la caz dacă la momentul comiterii faptei antrenarea răspunderii pentru infracțiunea de spălare a banilor în sarcina participantului la infracțiunea predicat era sau nu previzibilă. Mai exact, va fi necesar a se determina care dintre cele două soluții predomina în acel moment în practica judiciară. Dacă aceasta era cea potrivit căreia un atare concurs nu poate fi reținut, atunci art. 7 din Convenție ar impune ca modificarea jurisprudențială în sens contrar să nu poată retroactiva,

⁹⁸ Cauza Pessino c. Franței, parag. 31.

⁹⁹ Cauza Del Rio Prada c. Spaniei, parag. 79.

având în vedere considerentele din cauza Žaja contra Croatiei, căci acestea s-ar impune a fortiori în cazul în care acuzatul este pasibil de o pedeapsă cu închisoarea. În schimb, dacă practica era atât într-un sens, cât și în altul, fără a putea afirma că o soluție este predominantă, considerăm că art. 7 din Convenție nu ar fi încălcat de vreme ce revirimentul jurisprudențial, chiar defavorabil, era previzibil. Aceeași soluție se impune cu atât mai mult în cazul în care practica judiciară predominantă era în sensul reținerii concursului de infracțiunii în ipoteza analizată.

În ceea ce privește efectele Deciziei 418 din 19.06.2018 a Curții Constituționale prin care s-a statuat că în modalitățile de comitere prevăzute de lit. c) subiect activ nu poate fi participantul la infracțiunea predicat, lucrurile sunt mult mai simple, deoarece această decizie este clar mai favorabilă. Mai exact, suntem în prezența unei dezincriminări, efectele deciziei putând și chiar impunându-se a retroactiva, întrucât nu există niciun impediment de vreme ce soluția instanței de contencios constituțional este fără dubii una favorabilă acuzatului.

III.2.2. Subiectul pasiv

Având în vedere valorile sociale protejate de norma de incriminare, respectiv înlăptuirea justiției și relațiile patrimoniale ce se desfășoară în circuitul economico-financiar, considerăm că subiectul pasiv al infracțiunii este statul.

III.3. Latura obiectivă

Norma de incriminare prevede ca modalități de comitere ale infracțiunii *schimbarea sau transferul de bunuri* (lit. a), *ascunderea ori disimularea adevăratei naturi a provenienței, a situării, a dispoziției, a circulației sau a proprietății bunurilor ori a drepturilor asupra acestora* (lit. b), respectiv *dobândirea, deținerea sau folosirea de bunuri* (c). Toate aceste modalități presupun însă existența unei situații premise, mai exact existența unor bunuri provenind din infracțiuni.

În consecință, analiza noastră va începe cu examinarea situației premise, va continua cu prezentarea fiecărei modalități de comitere a infracțiunii, pentru ca în final să stabilim relația ce există între acestea.

III.3.1. Situația premisa

Situația premisă în cazul infracțiunii de spălare a banilor constă în existența unui bun care provine din săvârșirea unei infracțiuni. În consecință, infracțiunea spălare de bani este o infracțiune subsecventă, fiind condiționată de comiterea unei infracțiuni din care să rezulte bunul supus spălării, adică a unei infracțiuni principale.

Prin „infracțiune” se înțelege, conform art. 15 din Codul penal, „*fapta prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție, nejustificată și imputabilă persoanei care a săvârșit-o*”. Prin urmare, nu este necesară existența unei hotărâri de condamnare (amânare a aplicării pedepsei sau renunțare la aplicarea pedepsei) anterioare pentru infracțiunea predicat în vederea condamnării unei persoane pentru infracțiunea de spălare a banilor¹⁰⁰. În acest sens sunt și dispozițiile Convenției de la Varșovia, care în art. 9 parag. 5 prevăd că „*fiecare parte se va asigura că o condamnare anterioară sau simultană pentru o infracțiune predicat nu este o condiție pentru o condamnare pentru spălare de bani*”.

Reiese, așadar, că infracțiunea de spălare a banilor este totodată o infracțiune autonomă, astfel cum a stabilit și Înalta Curte de Casație și Justiție prin Decizia nr. 16/2016. Trebuie însă precizat că întrebarea adresată în vederea dezlegării chestiunii de drept era formulată în sensul stabilirii dacă infracțiunea analizată este una autonomă sau subsecventă. Considerăm că întrebarea nu era adecvat enunțată, fapt pentru care Înalta Curte a stabilit ce înseamnă caracterul autonom fără a nega caracterul subsecvent al acesteia. Cele două nu se exclud, întrucât caracterul subsecvent privește faptul că infracțiunea de spălare a banilor nu poate exista decât dacă anterior a fost comisă o infracțiune din care a rezultat un bun, bun care ulterior va fi spălat, iar caracterul autonom se referă la lipsa necesității existenței unei hotărâri de condamnare anterioară pentru infracțiunea principală.

În orice caz, caracterul autonom nu înseamnă că instanța investită cu soluționarea unui proces ce are

¹⁰⁰ În acest sens, a se vedea C. Ap. Bacău, Decizia nr. 107 din 21 iunie 2013, document disponibil la adresa www.sintact.ro (ultima accesare la data de 24.06.2018).

ca obiect infracțiunea de spălare a banilor nu va trebui să stabilească că bunurile provin din comiterea unei infracțiuni. Chiar prin decizia de mai sus, Înalta Curte de Casație și Justiție a învederat că „*în situația în care nu există o condamnare pentru infracțiunea din care provin bunurile instanța investită cu soluționarea cauzei privind infracțiunea de spălare de bani nu trebuie doar să suspecteze că bunurile provin din activitate infracțională, ci și să aibă certitudini în acest sens*”. Or, cum am învederat mai sus, instanța va trebui să stabilească că fapta din care au provenit bunurile supuse spălării este prevăzută de legea penală, tipică, antijuridică și imputabilă persoanei care a săvârșit-o. Din această perspectivă, considerăm că era oportună înlocuirea termenului de „*infracțiune*” cu sintagma „*faptă prevăzută de legea penală*”, astfel cum se întâmplă în cazul normei de incriminare a infracțiunii de tănuire. Acest lucru ar însemna că nu este necesar ca cineva să răspundă penal pentru fapta din care a rezultat bunul. În schimb, fiind folosit termenul de „*infracțiune*”, dacă bunurile provin dintr-o faptă prevăzută de legea penală comisă de către o persoană sub 14 ani, aceasta nu este infracțiune în sensul legii penale și astfel este exclusă răspunderea pentru infracțiunea de spălare a banilor cu privire la bunurile care provin din aceasta.

Luând în considerare cele expuse anterior, nu putem fi de acord cu opinia exprimată în doctrină conform căreia¹⁰¹ nici măcar achitarea printr-o decizie penală definitivă a autorului infracțiunii principale nu constituie un impediment pentru reținerea infracțiunii de spălare a banilor, condiționat de faptul ca decizia de achitare să nu fi avut drept cauză lipsa faptei sau lipsa caracterului penal al acesteia. Dacă această afirmație era adevărată în cazul în care era folosită sintagma „*faptă prevăzută de legea penală*”, nicidecum nu se poate spune același lucru cu privire la reglementarea actuală în care este folosit termenul de „*infracțiune*”. Achitarea poate fi dispusă și pentru lipsa vinovăției prevăzute de lege, existența unei cauze justificative sau de neimputabilitate. Or, cum am precizat, infracțiunea este fapta prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție, antijuridică și imputabilă persoanei care a săvârșit-o. Prin urmare, o decizie de achitare pentru că fapta nu există, nu e prevăzută de legea penală, nu este săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege ori pentru că există o cauză justificativă sau de neimputabilitate va împiedica răspunderea pentru săvârșirea infracțiunii de spălare a banilor, întrucât aceasta nu va fi tipică de vreme ce bunurile nu provin din săvârșirea unei infracțiuni.

Tot astfel, în principiu, o decizie de achitare bazată pe art. 16 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură penală – *nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea* – va constitui un impediment pentru angajarea răspunderii penale cu privire la infracțiunea de spălare a banilor. Totuși, în acest caz, se poate imagina o excepție, întrucât, astfel cum s-a relevat în doctrină, teza normativă trebuie înțeleasă în sensul că fapta nu se poate stabili în sarcina suspectului sau inculpatului¹⁰². Or, dacă se descoperă și se dovedește că infracțiunea principală a fost săvârșită de o altă persoană decât cea achitată, infracțiunea de spălare a banilor va subzista și va fi posibilă o condamnare pentru aceasta.

Pentru a ilustra mai bine situația vom oferi un exemplu. X a fost trimis în judecată pentru comiterea infracțiunii de trafic de droguri, dar acesta a fost achitat întrucât nu există probe că el a comis fapta. Însă se descoperă că X are un frate geamăn identic, Y, și se dovedește că el este cel care a comis infracțiunea, nu X. Dacă o persoană este trimisă în judecată pentru infracțiunea de spălare a banilor, întrucât, având scopul disimulării originii ilicite, a transferat sumele de bani provenind din infracțiunea de trafic de droguri, decizia de achitare a lui X nu va constitui un impediment pentru angajarea răspunderii penale, întrucât s-a dovedit că fapta există și a fost, de fapt, comisă de Y, astfel încât este vorba de bunuri provenind dintr-o infracțiune.

În schimb, o decizie de încetare a procesului penal bazată pe art. 16 alin. (1) lit. e) – *lipsa plângeri prealabile, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale* -, lit. f) – *intervenirea amnistiei, prescripției*¹⁰³, *decesului suspectului sau inculpatului persoană fizică sau radierea suspectului sau inculpatului persoană juridică* -, lit. g) – *a fost retrasă plângerea prealabilă, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii* -, lit. h) – *există o cauză de nepedepsire* - sau lit. j) – *a intervenit un transfer de proceduri cu un alt stat* - din Codul de procedură penală nu va afecta tipicitatea infracțiunii de spălare a banilor, întrucât acestea reprezintă impedimente de ordin procedural care nu afectează caracterul de infracțiune al faptei.

¹⁰¹ R. Jurj-Todoran, D. Drosu Șaguna, *op. cit.*, p. 40.

¹⁰² I. Kuglay, în M. Udriou (coord.), *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2017, p.125.

¹⁰³ A se vedea C. Ap. Suceava, *Decizia 117 din 18 martie 2014*, disponibilă la adresa www.idrept.ro (ultima accesare la data de 12.05.2018).

Totodată, contrar unei opinii exprimate în doctrină¹⁰⁴, dezincriminarea infracțiunii principale va avea efecte asupra infracțiunii de spălare a banilor. Dacă dezincriminarea infracțiunii principale are loc înainte de comiterea infracțiunii de spălare a banilor, este clar că nu mai vorbim de bunuri provenind din infracțiune. Dacă intervine ulterior comiterii faptei de spălare a banilor, considerăm că nici în acest caz nu va putea fi antrenată răspunderea pentru infracțiunea de spălare a banilor.

În primul rând, infracțiunea analizată este o infracțiune care aduce atingere înfăptuirii justiției, fie că este considerată valoare socială principală, fie că este considerată o valoare socială secundară, întrucât îngreunează activitatea organelor de cercetare în ceea ce privește descoperirea faptei principale și privarea infractorului de veniturile obținute ilicit. Astfel, dacă statul consideră că nu mai este necesar a fi incriminată fapta principală, este clar că autorul acesteia nu va mai fi urmărit, judecat și sancționat. Or, dacă se consideră că autorul faptei principale nu mai trebuie sancționat, e oare întemeiată sancționarea autorului infracțiunii de spălare a banilor?!

Considerăm că nu, întrucât nu mai este afectată valoarea socială protejată. Nici relațiile patrimoniale ce se desfășoară în cadrul circuitului economico-financiar nu ar mai fi afectate, întrucât, ca urmare a dezincriminării, bunurile provenind din fapta principală nu ar mai trebui considerate ca fiind ilicite. Mai mult decât atât, dacă dezincriminarea faptei principale nu ar avea efecte asupra faptei de spălare a banilor, luând în considerare că subiectul activ al primei poate fi sancționat pentru cea de-a doua, ne-am afla în situația în care am aprecia că el nu merită o sancțiune pentru fapta principală, dar totuși îl sancționăm indirect, pentru o fapta subsecventă, prin care a dorit să-și asigure conservarea venitului ilicit. Adică nu îl vom pedepsi pentru că a obținut venitul, dar îl pedepsim pentru că a încercat să ascundă cum a obținut venitul. Totodată, comiterea infracțiunii de spălare a banilor de către o altă persoană decât cea care a comis infracțiunea principală are caracterul unui *auxilium post factum*, a unei complicități ulterioare prin care este ajutat autorul faptei principale fie să se sustragă de la urmărirea penală, fie să păstreze veniturile ilicit dobândite. Or, dacă dezincriminarea nu ar avea efect asupra spălării banilor, ar însemna să sancționăm complicele, dar autorul nu.

În al doilea rând, efectul dezincriminării ar putea fi explicat printr-un raționament mai atipic, precum următorul: norma de incriminare a infracțiunii de spălare a banilor face trimitere la termenul de „infracțiune”, definit de legiuitor în art. 15 din Codul penal, care prevede că infracțiunea este în primul rând o faptă prevăzută de legea penală. Dacă fapta principală nu mai este prevăzută de legea penală, fiind dezincriminată, nu va constitui infracțiune, operând astfel o „dezincriminare în concreto” cu privire la anumite conduite ce puteau înainte intra sub incidența textului ce sancționează infracțiunea de spălare a banilor.

Concluzionând cu privire la acest aspect, considerăm că nu poate fi înțeles în mod absolut caracterul autonom al infracțiunii de spălare a banilor. Acesta se bazează în primul rând pe obligația impusă statelor de reglementările internaționale de a nu condiționa condamnarea pentru infracțiunea de spălare a banilor de o condamnare anterioară, însă nu trebuie ignorat scopul acestor reglementări, afirmat și reafirmat – combaterea criminalității și protecția societății¹⁰⁵. Or, dacă se apreciază că societatea nu mai trebuie protejată împotriva comiterii unei anumite fapte, este logic a fi sancționată ascunderea comiterii faptei de care societatea nu mai este interesată a fi protejată?!

Un alt aspect ce trebuie avut în vedere referitor la situația premisă este faptul că, potrivit art. 29 alin. (5) din Legea 656/2002, nu are relevanță dacă infracțiunea principală a fost comisă pe teritoriului României sau în străinătate. De asemenea, conform art. 9 parag. 2 lit. a) din Convenția de la Varșovia, nu are importanță dacă infracțiunea principală „ține sau nu de jurisdicția penală a părții”, în cazul de față, a României. Totuși, apreciem ca trebuie îndeplinită condiția dublei incriminări pentru infracțiunea principală în vederea antrenării răspunderii pentru infracțiunea de spălare a banilor. Aceasta afirmație este în acord cu dispozițiile art. 9 parag. 7 din Convenția de la Varșovia care prevăd că „*fiecare parte se va asigura că infracțiunile predicat de spălare de bani acoperă și activități desfășurate într-un alt stat și care constituie o infracțiune în statul respectiv și ar fi constituit o infracțiune predicat dacă ar fi avut loc pe teritoriul statului respectiv; fiecare parte poate stabili că singura condiție este ca fapta să fi constituit o infracțiune predicat dacă ar fi avut loc pe teritoriul propriului stat*”. Având în vedere că statul român nu a formulat rezerve și nici nu a prevăzut prin legislația internă că este suficient ca fapta principală să fi constituit infracțiune pe teritoriul propriul stat, reiese că este necesară condiția dublei incriminări.

¹⁰⁴ R. Jurj-Todoran, D. Drosu Șaguna, *op. cit.*, p. 39.

¹⁰⁵ A se vedea preambulul Convenției de la Viena, Strasbourg, Varșovia.

Referitor la termenul de „*bunuri*”, acesta este definit în art. 2 lit. c) din legea 656/2002. Astfel, prin „*bunuri*” se înțelege „*bunurile corporale sau necorporale, mobile ori imobile, precum și actele juridice sau documentele care atestă un titlu ori un drept cu privire la acestea*”.

III.3.2. Modalități de comitere ale infracțiunii

Înainte de a trece la analiza modalităților prin care se poate comite infracțiunea trebuie precizat că aceasta se poate săvârși atât prin acțiune, cât și prin inacțiune. Spre exemplu, va comite prin inacțiune infracțiunea persoana care are obligația de a raporta tranzacții suspecte și nu își îndeplinește această obligație, facilitând astfel comiterea infracțiunii de către autor. În acest caz, respectiva persoana vă răspunde pentru complicitate la infracțiunea de spălare a banilor.

a) Schimbarea sau transferul de bunuri, cunoscând că provin din săvârșirea de infracțiuni, în scopul ascunderii sau al disimulării originii ilicite a acestor bunuri ori în scopul de a ajuta persoana care a săvârșit infracțiunea din care provin bunurile să se sustragă de la urmărire, judecată sau executarea pedepsei.

Primele modalități de comitere ale infracțiunii reglementate de norma de incriminare sunt reprezentate de schimbarea sau transferul de bunuri.

Prin schimbare, conform Dicționarului explicativ al limbii române, se înțelege acțiunea de a schimba și rezultatul ei. A schimba înseamnă a înlocui ceva cu altceva sau a da unui lucru o altă formă, un alt aspect, o altă înfățișare, o altă valoare. Prin urmare, acțiunea de schimbare, astfel cum s-a afirmat și în doctrină¹⁰⁶, presupune, pe de o parte, înlocuirea bunului cu altul, iar pe de altă parte transformarea fizică a bunului, schimbarea primei înfățișare, „*păstrând, de regulă, valoarea intrinsecă a obiectului; cu alte cuvinte, înlăturarea acelor trăsături ale obiectului care țin de modul ilegal de obținere a acestuia și înlocuirea cu alte trăsături care să creeze aparența de origine și/sau dobândire licită*”¹⁰⁷. Spre exemplu, infracțiunea de spălare a banilor ar putea fi comisă în această modalitate prin schimbarea codului IMEI al unui telefon furat. De asemenea, infracțiunea s-ar putea comite prin încheierea unui contract de schimb, bunul provenind din infracțiune fiind astfel înlocuit cu bun de proveniență legală.

În practica judiciară, s-a reținut infracțiunea de spălare a banilor în această modalitate cu privirea la schimbarea în valută a banilor obținuți din săvârșirea infracțiunii principale. În speță, instanța a apreciat că inculpatul „*s-a folosit de o instituție financiară netradițională - casa de schimb valutar - convertind banii murdari în bani curați, realizându-se astfel una din variantele infracțiunii de spălare de bani, respectiv cea de „schimbare de bunuri”, prin această ultimă noțiune înțelegându-se transformarea fizică, schimbarea primei înfățișări, păstrând valoarea intrinsecă a obiectului, ceea ce s-a și întâmplat în cauză*”¹⁰⁸. Trebuie precizat că au fost condamnați pentru această infracțiune subiecții activi ai infracțiunii principale. Or, ni se pare greu de admis că aceștia au schimbat banii în valută în vederea disimulării originii ilicite. Mai degrabă ei au dorit conservarea veniturile într-o monedă considerată mai puternică și stabilă decât leul la acea vreme.

Cea de-a doua modalitate de comitere prevăzută de lit. a) este reprezentată de transferul bunurilor. Prin transfer înțelegându-se transmiterea de către o persoană a bunului unei alte persoane. Potrivit doctrinei, prin transfer se înțelege și mutarea bunului dintr-un loc în altul, pentru a conferi acestuia aparența de proveniență legală¹⁰⁹. În această modalitate a fost reținută infracțiunea de spălare a banilor în sarcina inculpatului (autor al infracțiunii principale), care a depus suma de 8.000 de euro în contul bancar deschis pe numele său. Instanța a apreciat că fapta sa „*constituie un transfer de bani în sensul art. 23 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 656/2002 chiar dacă banii au rămas în proprietatea inculpatului, legiuitorul nefăcând distincție după cum transferul bunurilor implică un transfer al proprietății sau numai al detinției*”¹¹⁰.

În opinia noastră, noțiunea de transfer nu trebuie interpretată stricto sensu. Într-adevăr, există o transmitere a bunului de către inculpat către instituția bancară, dar trebuie avut în vedere specificul operațiunilor

¹⁰⁶ V. Dabu, *Spălarea de bani în noul cod penal și legislația penală actuală*, în „Dreptul” nr. 4/2005, p. 176.

¹⁰⁷ *Ibidem*

¹⁰⁸ ÎCCJ, Secția penală, *Decizia nr. 146 din 19 ianuarie 2010*, disponibilă la adresa www.scj.ro (ultima accesare la data de 03.09.2018).

¹⁰⁹ V. Dabu, *op. cit.*, p. 177.

¹¹⁰ ÎCCJ, Secția penală, *Decizia nr. 516 din 12 februarie 2014*, disponibilă la adresa www.sintact.ro (ultima accesare la data de 12.06.2018).

bancare și scopul special prevăzut de norma de incriminare. Simpla depunere a unei sume de bani într-un cont bancar neputând constitui *per se* un act de spălare a banilor, în special când depunerea se realizează de către autorul infracțiunii principale în propriul cont. Scopul special al disimulării sau ascunderii originii ilicite a fost precizat de legiuitor tocmai pentru a limita incidența textului incriminator. Instanța admite în motivarea hotărârii că pentru angajarea răspunderii este necesar ca latura subiectivă să fie caracterizată de acest scop special, însă consideră că „*intenția ascunderii originii ilicite a sumei de 8.000 de euro depuse în cont (...) de către inculpat a rezultat din declararea de către acesta că banii provin din economii, când în realitate ei proveneau din exploatarea prostituției*”. Din această motivare rezultă că inculpatul ar fi trebuit să declare că suma de bani provine din infracțiunea de trafic de persoane pentru a evita angajarea răspunderii pentru spălarea banilor. Este evident absurdă o atare interpretare.

Mai mult decât atât, simpla depunere a banilor în propriul cont de către autorul infracțiunii principale nu lezează obiectul juridic protejat – buna înfăptuire a justiției, întrucât nu este îngreunată activitatea organelor de cercetare penală, ba chiar poate ușurată, de vreme ce se poate demonstra prin solicitarea unor informații instituției bancare că inculpatul s-a aflat în posesia unor sume de bani pe care nu le poate justifica și care coroborate cu alte probe pot dovedi infracțiunea principală.

Concluzionând, considerăm în ceea ce privește modalitățile de comitere ale infracțiunii prevăzute de lit. a) este necesar a fi stabilit cu certitudine scopul special prevăzut de norma de incriminare. Acest scop nu doar că este precizat *expressis verbis* de către legiuitor și esențial pentru angajarea răspunderii penale, ci are și un important rol în limitare sferei de incidență, oricum largă, a textului incriminator, fapt pentru care nu trebuie tratat cu superficialitate de către instanțele de judecată.

b) Ascunderea ori disimularea adevăratei naturi a provenienței, a situării, a dispoziției, a circulației sau a proprietății bunurilor ori a drepturilor asupra acestora, cunoscând că bunurile provin din săvârșirea de infracțiuni

Art. 29 alin. (1) lit. b) din Legea 656/2009 stabilește ca modalități de comitere ale infracțiunii de spălare a banilor ascunderea, respectiv disimularea provenienței, a situării, a dispoziției, a circulației sau a proprietății bunurilor ori a drepturilor asupra acestora.

Referitor la cei doi termeni folosiți, ascundere, respectiv disimulare, la consultarea Dicționarului explicativ al limbii române, apar ca fiind sinonimi parțial. *A ascunde* înseamnă a (se) așeza într-un loc care să nu poată fi văzut, găsit, a face să nu fie cunoscut, știut de alții, iar *a disimula* înseamnă a ascunde adevărata față a unui lucru, a camufla. Doctrina¹¹¹ consideră că acțiunea de disimulare sau ascundere desemnează ansamblul de fapte concrete prin care se încearcă conferirea aparenței de legalitate unui bun ce provine din săvârșirea unei infracțiuni.

Aceste modalități se efectuează în legătură cu:

- *proveniența*, adică originea ilicită a bunului;
- *situarea* bunului, adică a locului unde se află;

- *dispoziția*; includerea acestui termen apare ca fiind fără logică, de vreme ce situarea se referă la locul bunului, la ocuparea unui anumit loc într-o ordine, conform Dicționarului explicativ al limbii române, iar dispoziția este definită tot ca așezarea unor elemente într-un anumit loc, într-o anumită ordine. Totuși, doctrina¹¹² consideră că termenul se referă la cine are dreptul de dispoziție asupra bunului;

- *circulația*, adică traseele parcurse de bun în cadrul sistemului economic;

- *proprietatea bunului*; considerăm că era oportună folosirea sintagmei „*dreptului de proprietate asupra bunului*”, proprietatea bunului nefiind un termen juridic;

- *alte drepturi asupra bunului*, spre exemplu, un drept de uzufruct, un drept de creanță etc.

Ascunderea sau disimularea reprezintă, în contextul normei de incriminare, urmarea acțiunilor de spălarea a banilor și nu acțiunile în sine, astfel că în această modalitate infracțiunea se poate comite prin orice acțiune susceptibilă să realizeze urmarea prevăzută de normă.

Schimbarea, respectiv, transferul de bunuri, modalitățile de comitere ale infracțiunii prevăzute de lit. a), au ca scop ascunderea sau disimularea originii ilicite, astfel că reglementarea de la lit. b) cuprinde și urmarea

¹¹¹ C. Voicu, Al. Boroi, I. Molnar, M. Gorunescu, S. Corlățeanu, *op. cit.*, p. 288.

¹¹² Al. Boroi, M. Gorunescu, I. A. Barbu, B. Virjan, *Drept penal al afacerilor*, ed. 6, Ed. C.H. Beck, București, 2016, p. 253.

preconizată a acțiunilor prevăzute de lit. a). Prin urmare, atunci când se comit acte ce corespund lit. a), se va reține fapta în această modalitate și nu în cea prevăzută de lit. b) sau de ambele litere. Precizăm că ne referim la același act de executare susceptibil de a fi încadrat în modalitățile de comitere prevăzute de ambele litere. În schimb, dacă vorbim despre mai multe acte de executare, e necesar a analiza cărei modalități corespunde fiecare act.

O ultimă precizare în acest context este totuși necesară. Există acțiuni de spălare a banilor care nu pot fi încadrate nici pe lit. a), nici pe lit. c), ci doar pe lit. b), astfel că sfera de incidență a acestei litere nu se suprapune în totalitate cu cele ale literelor a) și b). Totodată, există acțiuni care se compun din mai multe acte de executare, dintre care unele pot fi încadrate atât pe lit. a), cât și pe lit. b), iar altele doar pe lit. b). În această situație, având în vedere că urmarea actelor corespunzătoare lit. a) constă în modalitățile prevăzute de lit. b), considerăm că încadrarea juridică a acțiunii în întregul ei ar trebui să fie art. 29 alin. (1) lit. b).

Pentru a evidenția mai bine cele expuse anterior, vom analiza în cele ce urmează o decizie din practica judiciară¹¹³. Starea de fapt se prezintă astfel: X a fost condamnat pentru infracțiunea de proxenetism; cu ajutorul mamei, Y, și a surorii sale, Z, acesta a încercat să confere o aparență legală bunurilor provenind din infracțiunea comisă. În esență, acțiunile celor 3 se prezintă astfel: banii rezultați din infracțiune de proxenetism erau trimiși inculpatului prin intermediul Western Union sau Atlassib, fie direct acestuia, fie pe numele mamei ori al surorii sale; din banii respectivi acesta a achiziționat pe numele surorii și mamei sale diferite bunuri mobile și imobile.

Din această stare de fapt reiese că ridicarea banilor transferați inculpatului pe numele mamei sau al surorii sale de către acestea din urmă realizează conținutul infracțiunii de spălare a banilor sub forma deținerii. Într-adevăr, apare discuția dacă fapta lor nu constituie și dobândire, întrucât banii fiind trimiși acestora, Z și Y dețineau dreptul de proprietate legal recunoscut asupra banilor. Considerăm că nu există totuși o dobândire, ci doar o deținere, întrucât prima modalitate presupune a deveni proprietar, ori Z și Y nu se comportau ca un proprietar, nu puteau dispune de banii respectivi, ele doar ridicau banii și îi remiteau inculpatului X, acțiune ce constituie o deținere.

Totodată, Z și Y au acceptat ca X să achiziționeze pe numele acestora diferite bunuri mobile sau imobile. Instanța încadrează faptele inculpaților pe lit. b) și c) fără a face o analiză a fiecărei acțiuni și contribuție a inculpaților. În acest sens, relevăm că încadrarea poate fi diferită în funcție de comportamentul infracțional al fiecăruia. Astfel, e clar că acțiunea inculpatelor Z și Y relevată în paragraful anterior constituie infracțiunea de spălare de bani în modalitatea prevăzută de lit. c). Totuși, în ceea ce privește achiziționarea bunurilor pe numele acestora de către X, situația este mai complicată. Astfel, dacă X doar le remite banii, iar inculpatele efectuează toate actele necesare achiziționării bunurilor, X ar răspunde pentru instigare la infracțiunea de spălare a banilor. În această situație, inculpatele inițial dețin banii, acționând ca un mandatar a lui X, iar apoi îi schimbă în scopul ascunderii originii ilicite, ceea ce ar reprezenta o acțiune corespunzătoare lit. a), întrucât deținerea s-ar absorbi în modalitatea de la lit. a), fiind premergătoare acesteia.

În schimb, dacă inculpatele doar semnează contractele de vânzare-cumpărare, iar toate activitățile sunt efectuate de către X, comportamentul lor nu se circumscrie nici lit. c), nici lit. a), întrucât nu dețin niciodată banii proveniți din infracțiune (aceștia fiind remiși vânzătorului de către X), nu dobândesc un bun provenind dintr-o infracțiune, căci bunul imobil sau mobil achiziționat nu provine dintr-o infracțiune (ori cel puțin acestea nu cunosc acest aspect, dacă totuși terțul ar fi obținut bunul prin comiterea unei infracțiuni) și nici nu comit un act de executare specific schimbării, căci ele doar semnează contractele¹¹⁴. Rezultă că actul lor de executare se circumscrie modalității prevăzute de lit. b), reprezentând o acțiune ce are ca urmare disimularea adevăratului titular al dreptului de proprietate.

Referitor la răspunderea penală a lui X în situația prezentată în paragrafele anterioare, aceasta, conform

¹¹³ C. Ap. București, *Decizia nr. 1718 din 5 decembrie 2017*, disponibilă la adresa www.sintact.ro (ultima accesare la data de 23.06.2018).

¹¹⁴ În acest caz, s-ar putea totuși susține că schimbarea se poate efectua și prin acte juridice, iar semnând contractele, inculpatele au o acțiune specifică schimbului. Totuși, în opinia noastră, această acțiune se circumscrie mai degrabă lit. b), întrucât urmarea principală dorită de acestea este de a disimula adevăratul titular al dreptului de proprietate asupra bunului și nu de a înlocui un bun ilicit cu unul licit. Schimbarea apare ca adiacentă urmării principale, datorită modalității concrete de comitere a faptei. Dacă s-ar reține doar lit. a) nu ar fi sancționată și componenta de disimulare a titularului dreptului de proprietate asupra bunului schimbat, ci doar componenta disimulării originii ilicite a banilor prin înlocuirea acestora cu un bun de proveniență legală.

recentei decizii ale Curții Constituționale, în niciun caz nu poate fi antrenată în baza lit. c). În opinia noastră, nici anterior nu ar fi trebuit încadrată pe această literă. Instanța nu precizează în motivarea hotărârii care este acțiunea specifică acestei modalități. Totuși, analizând fapta inculpatului, considerăm că nu se poate reține în sarcina lui infracțiunea în modalitatea deținerii, întrucât el este subiectul activ al infracțiunii principale din care provin banii, iar simpla deținere nu lezează obiectul juridic. Nu poate fi vorba nici despre o dobândire, întrucât textul prevede că dobândirea privește bunuri provenind din infracțiuni. Or, bunurile pe care el le dobândește nu sunt astfel de bunuri. Prin urmare, apare întrebarea dacă acțiunea se circumscrie lit. a) sau lit. b), astfel cum a stabilit instanța. În opinia noastră, schimbarea unui bun sugerează că acesta rămâne, conform normelor în vigoare, în proprietatea celui care efectuează schimbul, căci semnifică înlocuirea unui bun cu altul, astfel încât patrimoniul persoanei nu se mărește ori micșorează, ci doar e înlocuit un drept cu altul. În cazul prezentat, acțiunile lui X nu au ca urmare doar ascunderea originii ilicite a sumei de bani, ci și ascunderea dreptului de proprietate asupra bunului dobândit prin schimbare, aspect pentru care considerăm că fapta sa se circumscrie sferei de incidență a lit. b).

Concluzionând cu privire la această speță, suntem de părere că instanța trebuia să analizeze mai atent acțiunile imputate fiecărui inculpat și nu să trateze global faptele acestora. Într-adevăr, acțiunile concertate ale celor trei inculpați dovedesc fapta de spălare a banilor, dar trebuie stabilit care este contribuția fiecăruia la comiterea infracțiunii și care este acțiunea ilicită a fiecăruia dintre ei.

Totodată, dorim să evidențiem că este necesar a fi stabilit cu certitudine că autorul a avut intenția de a ascunde sau disimula proveniența bunurilor, drepturile asupra acestora etc, întrucât anumite acțiuni chiar dacă la prima vedere ar sugera acest lucru, ele nu îndeplinesc condițiile de tipicitate ale infracțiunii. Spre exemplu, inculpatul, care a achiziționat bunuri pe numele fiicei sale cu bani proveniți din infracțiuni de corupție, a fost achitat de către instanță, întrucât aceasta a considerat că elementele constitutive ale infracțiunii de spălare a banilor nu sunt îndeplinite¹¹⁵. În motivarea deciziei se afirmă că nu poate fi calificată drept ascundere sau disimulare „*fapta inculpatului de a dobândi, fie și pe numele fiicei sale, fiică aflată în întreținerea sa, prin acte juridice publice, bunuri de asemenea de folosință publică, cu scopurile ipotetice „de a face pierdută” o avere în bani nejustificabilă și de a nu mai trebui să o declare, el sau soția sa, în calitate de funcționari publici*”. Judecătorul a considerat că „în primul rând, actele respective nu aveau vocația de a înlătura obligația de declarare a averii”, iar „în al doilea rând, acele acte mai rău expun la suspiciuni de avere ilicită decât să le înlătore, pentru că sunt perfect cognoscibile public, nefiind acte de ascundere sau disimulare”. Achiesăm la motivarea instanței, concluzionând că va fi nevoie de o analiză temeinică *in concreto* a acțiunilor autorului pentru a releva dacă acestea îndeplinesc sau nu condițiile de tipicitate, aceleași acțiune în unele cazuri putând constitui spălare de bani, iar în altele nu. O altă decizie din practica judiciară care a atras atenția noastră este cea prin care a fost condamnat inculpatul pentru comiterea faptei în modalitate prevăzută de lit. b), instanța reținând că acesta, „*după ce a încasat banii din vânzarea de substanțe susceptibile a avea efect psihoactiv, a mers cu ei la bancă (unde se efectuau operațiuni legale) și a cumpărat astfel de substanțe ca și cum erau legale, declarând pe facturi că a achiziționat material decorativ sau material întăritor, a făcut să pară că banii sunt obținuți și introduși într-un circuit perfect legal, de achiziționare de produse a căror comercializare este perfect legală, la acest moment intervenind „albirea” banilor obținuți din activități ilicite*”¹¹⁶.

În opinia noastră, această soluție de condamnare este netemeinică și nelegală. În esență, se impută inculpatului că acesta a folosit banii proveniți dintr-o infracțiune de trafic de substanțe psihoactive pentru a cumpăra alte substanțe psihoactive, iar în acest proces a utilizat sistemul bancar. Utilizând sistemul bancar, instanța este de părere că banii au fost introduși într-un circuit legal, intervenind „albirea” lor. Totuși, infracțiunea de spălare a banilor nu incriminează utilizarea sistemului bancar în procesul de comitere a infracțiunilor, ci incriminează faptele prin care produsului infracțiunii i se dă un aspect de legalitate, astfel încât buna înfăptuire a justiției este afectată, precum și relațiile patrimoniale ce se desfășoară în cadrul circuitului economico-legal.

Fapta reținută în sarcina inculpatului ca infracțiune de spălare a banilor reprezintă, de fapt, modalitatea

¹¹⁵ C. Ap. Timișoara, Decizia nr. 1122 din 29 septembrie 2017, disponibilă la adresa www.sintact.ro (ultima accesare la data de 23.06.2018).

¹¹⁶ C. Ap. Ploiești, Decizia nr. 184 din 14 februarie 2017, disponibilă la adresa www.rolii.ro (ultima accesare la data de 12.06.2018).

concretă de comiterea a infracțiunii de trafic de substanțe psihoactive. Art. 17 din Legea 194/2011 incriminează „fapta persoanei care, cu intenție, efectuează fără drept operațiuni cu produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, pretinzând sau disimulând ca acestea sunt produse autorizate potrivit legii sau a căror comercializare este permisă de lege”. Reiese, din lecturarea textului anterior, că fapta inculpatului se circumscrie sferei de incidență a acestui text incriminator și nu a celui corespunzător spălării banilor. De altfel, este și reținută în sarcina inculpatului această infracțiune.

Presupunem că ceea ce a determinat instanța să condamne inculpatul pentru infracțiunea de spălare a banilor este faptul că, utilizând sistemul bancar, acesta a creat aparența că achiziționează produse legale, precizând în documente că a cumpărat material decorativ sau material întăritor, astfel creându-se „o aparență de legalitate”. Ne întrebăm atunci dacă, în opinia instanței, inculpatul trebuia să prevadă în documente că achiziționează substanțe psihoactive pentru a nu răspunde pentru infracțiunea de spălare a banilor. În mod evident, o asemenea interpretare nu poate fi acceptată. Considerăm că la baza raționamentului eronat din partea instanței se află faptul că inculpatul a utilizat sistemul bancar pentru comiterea infracțiunii de trafic de substanțe psihoactive. Totuși, infracțiunea de spălare a banilor nu incriminează acest comportament (utilizarea sistemului bancar pentru a comite infracțiuni). Mai mult decât atât, această infracțiune presupune introducerea într-un circuit economic legal a bunurilor provenind din infracțiuni. Or, în acest caz nu există un circuit economic legal pentru substanțe psihoactive.

În opinia noastră, fapta inculpatului reprezintă o modalitate concretă de comitere a infracțiunii prevăzute de art. 17 din Legea 194/2011 și nu a celei de spălare a banilor. Nu se poate reține cea din urmă ca urmare a simplului fapt că inculpatul a apelat la sistemul bancar pentru a efectua plăți pentru livrarea de substanțele psihoactive, întrucât comportamentul său reprezintă o disimulare a actelor ce constituie infracțiunea de trafic de substanțe psihoactive și nu una de disimulare a originii ilicite a bunurilor dobândite ca urmare a comiterii unei alte infracțiuni. Concluzionând, în raționamentul instanței se regăsește o gravă eroare, disimularea actelor de executare ce corespund textului de incriminare al unei alte infracțiuni neconstituind spălare de bani.

c) Dobândirea, deținerea sau folosirea de bunuri, cunoscând că acestea provin din săvârșirea de infracțiuni

Prin a dobândi se înțelege a deveni proprietar al bunului, prin folosirea oricărei activități prin care bunul este utilizat, iar prin deținere stăpânirea bunului.

Referitor la relația dintre aceste modalități, considerăm că deținerea va fi absorbită natural în modalitatea folosirii, întrucât în momentul folosirii bunului e evident că persoana îl și deține. Totodată, în sarcina unei persoane care dobândește și ulterior deține și/sau folosește un bun provenind dintr-o infracțiune se va reține doar comiterea infracțiunii în modalitatea dobândirii, căci prin dobândire se înțelege a deveni proprietar al bunului, iar printre atributele dreptului de proprietate se regăsesc posesia (ce include deținerea) și folosirea bunului, astfel că aceste modalități vor fi absorbite în cea a dobândirii.

În același timp, deținerea, dobândirea, folosirea pot constitui premise pentru comiterea infracțiunii în modalitățile prevăzute de lit. a) sau lit. b). Mai exact, acestea constituie acte de pregătire raportat la acțiunile incriminate de celelalte două litere, astfel încât se va reține săvârșirea faptei doar în modalitatea prevăzută de lit. a) sau b), după caz.

Importanța precizărilor anterioare este redusă din punct de vedere practic, întrucât diferitele modalități de comitere ale infracțiunii sunt echivalente din perspectiva semnificației penale, fapt pentru care este exclusă ipoteza reținerii unui concurs de infracțiuni dacă în aceeași împrejurare se comit acte specifice tuturor celor trei litere. Din acest motiv instanțele nu analizează în cuprinsul hotărârilor dacă o modalitate de comitere a infracțiunii poate fi absorbită în alta sau nu, rezumându-se la a reține comiterea faptei în ambele modalități. Totuși, cele relevate pot fi utilizate cu ocazia individualizării pedepsei.

Un aspect interesat din practica judiciară cu privire la lit. c) este faptul că unele instanțe au încadrat juridic pe această literă fapta inculpatului de a achiziționa din banii provenind din infracțiuni bunuri mobile sau imobile¹¹⁷, pe când alte instanțe au reținut comiterea infracțiunii în modalitatea prevăzută de lit. a)¹¹⁸.

¹¹⁷ C. Ap. Alba Iulia, *Decizia nr. 185 din 29 octombrie 2013*, disponibilă la adresa www.sintact.ro (ultima accesare la data de 04.09.2018); ÎCCJ, Secția Penală, *Decizia nr. 510 din 12 februarie 2014*, disponibilă la adresa www.scj.ro (ultima accesare la data de 04.09.2018); C. Ap. Galați, *Decizia nr. 26 din 21 iunie 2010*, disponibilă la adresa www.idrept.ro (ultima accesare la data de 04.09.2018)

¹¹⁸ C. Ap. Oradea, *Decizia nr. 4 din 16 ianuarie 2014*, disponibilă la adresa www.sintact.ro (ultima accesare la data de 04.09.2018).

Referitor la acest lucru, în primul rând, dorim să evidențiem că în niciun caz fapta nu se va putea reține în modalitatea dobândirii, deoarece textul incriminator prevede că va constitui infracțiune „*dobândirea de bunuri, cunoscând că provin din infracțiuni*”. Or, bunul achiziționat din bani iliciți nu este unul ce provine din săvârșirea unei infracțiuni, ci unul de proveniență legală, al cărui preț este achitat cu bani iliciți. Rezultă că singura modalitate prevăzută de lit. c) în care instanțele ar putea încadra fapta este reprezentată de folosire. Raționamentul acestei soluții are la bază faptul că singura întrebuintare a banilor este cea de mijloc de plată pentru achiziționarea unor bunuri.

Totodată, aceeași faptă ar putea fi încadrată și pe lit. a), în modalitatea schimbării bunului. Nici această soluție nu este greșită, deoarece schimbarea semnifică înlocuirea unui bun cu altul, ceea ce și întâmplă, banii fiind înlocuiți cu bunul achiziționat.

Este dificil a discerne care este soluția corectă, întrucât niciunul dintre cele două raționamente nu ar fi greșite. Totuși, un reproș al celui de-al doilea raționament ar putea fi faptul că în dreptul civil contractul de schimb semnifică convenția încheiată de părți prin care fiecare se obligă să transmită celeilalte dreptul de proprietate asupra bunului. Dacă unul dintre bunuri este o sumă de bani nu mai discutăm despre un contract de schimb, ci despre un contract de vânzare-cumpărare. Un răspuns la acest reproș ar putea însă fi faptul că norma de incriminare folosește termenul de „*schimbare*”, care nu este echivalent cu noțiunea de „*contract de schimb*” din dreptul civil, cu toate că o include.

După părerea noastră, încadrarea faptei pe lit. a) reprezintă o soluție în acord cu scopul normei, „în spiritul ei” și nu doar în „*litera sa*”. Opinia noastră are la bază împrejurare că încadrând fapta pe lit. c) sfera de incidență a infracțiunii va fi extrem de largă. Spre exemplu, achiziționarea unei pâini din banii provenind din infracțiune va constitui spălare de bani. În schimb, dacă fapta va fi încadrată pe lit. a), textul prevăzând scopul special al disimulării originii ilicite, aceasta nu va fi tipică, căci e absurd a afirmă că achiziționarea unei pâini s-a realizat în scopul disimulării provenienței ilicite a banilor. Un alt argument este faptul că, luând în considerare Decizia Curții Constituționale nr. 418 din 19 iunie 2018 cu privire la subiectul activ al infracțiunii, dacă fapta va fi încadrată pe lit. c) va exista o discriminare a făptuitorilor care săvârșesc infracțiunea în modalitățile prevăzute de literele a) și b) față de cei care, în scopul disimulării originii ilicite a banilor, achiziționează bunuri de orice fel. Spre exemplu, dacă o persoană fură o mașină, pe care ulterior o schimbă cu o altă mașină, în scopul ascunderii originii ilicite, va răspunde pentru infracțiunea de spălare a banilor. În schimb, dacă o persoană fură o sumă de bani, iar apoi, în scopul ascunderii originii ilicite, achiziționează bijuterii, ea nu va comite infracțiunea de spălare a banilor, căci nu poate fi subiect activ al infracțiunii în modalitatea prevăzută de lit. c).

Or, o atare diferență de tratament nu poate fi justificată, aspect pentru care considerăm preferabilă încadrarea juridică pe lit. a) a faptei constând în achiziționarea de bunuri din bani provenind din infracțiuni. Mai mult decât atât, instanța de contencios constituțional pare a fi anticipat aceste probleme, prevăzând în considerentele deciziei anterior precizate că în situația în care folosirea „*bunurilor presupune activități de schimbare sau transfer al bunurilor în scopul ascunderii sau disimulării originii lor ilicite, atunci se realizează elementele de tipicitate ale variantelor normative de la art.29 alin.(1) lit. a) și b) din Legea nr.656/2002*”.

Toate aceste modalități de comitere ale infracțiunii, prevăzute de literele a), b) și c), stau la baza a ceea ce se numește proces de spălarea a banilor, care poate fi analizat prin divizarea în 3 etape: plasarea, stratificarea și integrarea. Plasarea reprezintă faza în care se încearcă introducerea bunurilor în sistemul economico-financiar. Stratificarea reprezintă etapa în care se încearcă pierderea oricărei legături între bun și proveniența ilegală, iar ultima etapă, albirea, presupune introducerea fondurilor „*albite*” în sistemul economico-financiar¹¹⁹. Aceste etape pot să se repete în funcție de modul în care spălătorul și-a conceput planul infracțional ori poate chiar fi omisă o etapă, precum se întâmplă în cazul achiziționării unor obiecte de lux¹²⁰.

Acest proces de spălare a banilor presupune, de cele mai multe ori, comiterea infracțiunii prin acte ce se încadrează în mai multe modalități de comitere ale acesteia. Acestea modalități vor fi echivalente din punct de vedere al semnificației penale, întrucât infracțiunea este una cu conținut alternativ. În același sens s-a pronunțat și Înalta Curte de Casație și Justiție prin Decizia 16/2016, fiindu-i adresată întrebarea dacă modalitățile prevăzute în art. 29 alin. (1) din Legea 656/2005 reprezintă modalități distincte de comitere a

¹¹⁹ C. Bogdan, *op. cit.*, p. 97-104.

¹²⁰ *Ibidem*.

faptei sau alternative. Prin dezlegarea oferită problemei Curtea a statuat că „*spălarea de bani este o infracțiune la care elementul material constă într-o acțiune ce se poate realiza în șapte modalități alternative (schimbarea, transferul, ascunderea, disimularea, dobândirea, deținerea sau folosirea). Realizarea oricărei modalități a elementului material va conduce la consumarea infracțiunii. Odată consumată infracțiunea, realizarea altei modalități a elementului material în baza aceleiași rezoluții infracționale va fi lipsită de consecințe juridice. De exemplu, cel care deține un bun despre care știe că provine din săvârșirea unei infracțiuni comite infracțiunea de spălare de bani. Dacă ulterior această persoană transferă acest bun, vom fi în prezența aceleiași infracțiuni, realizându-se doar o nouă modalitate a elementului material, fără relevanță juridică. Dacă infracțiunea de spălare de bani s-a produs prin realizarea mai multor modalități ale elementului material, aparținând unor variante distincte, acest aspect va fi valorificat în încadrarea juridică, prin reținerea tuturor acestor variante. Ca atare, realizarea mai multor acțiuni ce reprezintă elementul material al infracțiunii de spălare de bani, în realizarea aceleiași rezoluții infracționale, nu afectează unitatea infracțională”.*

În opinia noastră, reținerea caracterului alternativ al infracțiunii de spălare a banilor semnifică faptul că între diferitele modalități de comitere ale infracțiunii nu se poate reține un concurs de infracțiuni cu privire la acțiuni comise în aceeași împrejurare, însă va trebui stabilit de la caz la caz, dacă comiterea unei noi modalități ulterior consumării infracțiunii, în baza aceleiași rezoluții infracționale, are sau nu relevanță juridică, întrucât fapta ar putea constitui fie o infracțiune simplă, fie o infracțiune continuată.

Infracțiunea va fi simplă când se comite un singur act de executare corespunzător uneia dintre modalități. În același timp, conform doctrinei, se consideră că vom fi în prezența unei infracțiuni simple și în cazul în care o pluralitate de acte materiale se contopesc într-o acțiune unică, situație cunoscută ca unitate natural colectivă¹²¹. Această formă a unității presupune o unică acțiune, omogenitatea juridică a actelor de executare și unitatea subiectului pasiv¹²². Ultimele două condiții nu ridică probleme cu privire la infracțiunea de spălare a banilor, însă prima da. Astfel, unitatea de acțiune presupune unitatea manifestării de voință, omogenitatea materială a faptelor și unitatea spațio-temporală. Condiția unității spațio-temporale presupune ca actele de executare să fie comise în același loc și într-un interval scurt de timp. Or, infracțiunea de spălare a banilor este caracterizată uneori de imposibilitatea determinării locului acțiunii. Spre exemplu, o sumă de bani este transportată fizic din România într-o altă țară, apoi este integrată în sistemul bancar al țării respective, după care banii sunt virați succesiv în conturi deschise în alte trei țări, pentru ca apoi să se întoarcă în contul spălătorului de bani din România. Într-adevăr, fapta a fost comisă în toate aceste locuri, însă se poate susține că există o unitate spațială?! În opinia noastră, nu, dar se poate afirma că aceste acte sunt caracterizate de o continuitate materială.

Mai mult decât atât, din perspectiva unității temporale, întreruperile ce ar putea exista între diferitele acte sunt firești, impuse de natura infracțiunii și modalitatea în care a fost conceput actul de executare. În consecință, considerăm că, având în vedere natura infracțiunii de spălare a banilor, condiția unității spațiale nu trebuie privită ca o condiție esențială, ci trebuie analizat *in concreto* dacă există o succesiune de acte neîntrerupte (fără întreruperi nefirești) care să justifice reținerea unei infracțiuni în formă simplă. O ultimă precizare se impune cu privire la condițiile de existență a unității natural colective, mai exact cu privire la condiția omogenității materiale a actelor de executare. Aceasta nu trebuie înțeleasă în sensul că actele materiale pentru a fi omogene trebuie să corespundă aceleiași modalități, ci având în vedere că este vorba de o infracțiune cu conținut alternativ, trebuie luată în considerare voința legiuitorului de a le considera ca atare, acestea putând forma o unică acțiune.

Infracțiunea de spălare a banilor va fi, în schimb, săvârșită sub forma infracțiunii continuate când există unitatea rezoluții infracționale, a subiectului pasiv și sunt săvârșite la diferite intervale de timp acțiuni ce prezintă fiecare în parte conținutul constitutiv al infracțiunii analizate. În acest caz, întreruperile dintre actele de executare nu mai sunt firești, determinate de modalitatea concretă de comitere a faptei. Spre exemplu, va comite în formă continuată infracțiunea persoana care, știind că suma de 100.000 de euro provine din infracțiunea de trafic de influență și având scopul ascunderii originii ilicite, transferă o treime din aceasta în conturi bancare deschise într-o țară considerată „*paradis fiscal*”, Z, după care, la o săptămână distanță, mai transferă încă o treime din sumă, iar după încă câteva zile transferă restul de bani. În acest caz, întreruperile

¹²¹ F. Streteanu, D. Nițu, *op.cit.*, p. 11.

¹²² *Idem*, p. 12.

dintre actele de executare nu sunt firești, nu reprezintă o consecință necesară a modalității de comitere a faptei, întrucât întreaga sumă de bani putea fi transferată deodată, nefiind necesară divizarea acesteia. Fiecare dintre cele trei transferuri reprezintă o acțiune distinctă ce va intra în structura continuatai.

Pentru a ilustra mai bine diferența dintre infracțiunea continuată și unitatea naturală colectivă, evidențiem următoarele: în cazul în care pentru a fi transferați banii din contul deschis în țara X, unde se afla făptuitorul, era necesar să fie mai întâi transferați într-un cont deschis într-o altă țară, Y, și abia apoi în contul deschis în țara considerată „*paradis fiscal*”, Z, întrucât nu era posibil un transfer direct din țara X în țara Z, putem discuta despre o continuitate materială, întreruperile dintre actele de executare (dintre primul și al doilea transfer) fiind firești, determinate de aspecte care țin de domeniul bancar și nu de voința făptuitorului, astfel că ele vor constitui o singură acțiune. Dacă același lucru se întâmplă cu fiecare din cele trei sume rezultate din divizarea celor 100.000 euro, vom avea trei acțiuni distincte ce vor constitui o infracțiune continuată, în structura fiecărei acțiuni intrând două acte de executare (transferul din țara X în țară Y și transferul din țară Y în țara Z).

Concursul de infracțiuni va fi reținut în cazul în care vorbim despre rezoluții infracționale diferite, fiind săvârșite acțiuni ce se pot încadra fie în modalități diferite de comitere a faptei, fie chiar și în aceeași modalitate de comitere.

III.4. Latura subiectivă

Fapta se comite cu intenție directă. În opinia noastră, infracțiunea se va putea comite și cu intenție eventuală atunci când făptuitorul nu are certitudinea că bunurile provin din săvârșirea unei infracțiuni, însă prevede acest lucru, fiindu-i indiferent dacă este așa sau nu. Spre exemplu, A știe că B este traficant de droguri, dar și că acesta obține venituri legale. B îi solicită lui A să schimbe pentru el o sumă de bani din bancnote cu cupiură mică în bancnote cu cupiură mare. Acesta prevede că banii ar putea proveni din săvârșirea unei infracțiuni și că solicitarea i-a fost adresată întrucât organele de cercetare ar putea identifica bancnotele, dacă au fost folosite în cazul unui flagrant. Totuși, A acceptă și schimbă banii, fiindu-i indiferent dacă provin sau nu din infracțiuni. În acest caz, A va comite fapta cu intenție eventuală.

Potrivit incriminării, cunoașterea provenienței ilegale a bunului este o condiție pentru antrenarea răspunderii penale a făptuitorului. În practică s-a decis cu privire la acest aspect că nu poate fi reținută infracțiunea de spălare de bani atât timp cât nu este stabilit cu certitudine că inculpatul a avut reprezentarea faptului că bunurile provin din comiterea unor infracțiuni.¹²³

Referitor la standardul probei, alin. (4) al art. 29 prevede: „*cunoașterea provenienței bunurilor sau scopul urmărit poate fi dedusă/dedus din circumstanțele faptice obiective*”, articolul reprezentând o transpunere a art. 6 parag. 2 lit. c) din Convenția de la Strasbourg. Dispozițiile în discuție a făcut obiectul controlului de constituționalitate în urma sesizării Curții Constituționale cu o excepție de neconstituționalitate prin care se susținea că acestea „*permit stabilirea laturii subiective a infracțiunii pe baza unor criterii insuficient determinate, respectiv circumstanțe faptice obiective. Această sintagmă nu este definită de legiuitor, fiind lăsată la latitudinea organului care aplică norma, ceea ce poate da naștere la arbitrar, ducând la imprevizibilitatea legii penale.*” Prin Decizia 73/2011, Curtea a statuat că „*în ceea ce privește dispozițiile criticate sub aspectul lipsei de previzibilitate, se constată că acestea stabilesc criterii obiective de apreciere a caracterului penal al operațiunilor săvârșite în legătură cu bunul sau sumele rezultate dintr-o anumită infracțiune. (...) Există multe legi care se servesc, prin forța lucrurilor, de formule mai mult sau mai puțin vagi, a căror interpretare depinde de practică, așa cum se întâmplă și în cazul judecătorului român. (...) Curtea Europeană a Drepturilor Omului a decis că legea internă pertinentă care înglobează atât dreptul scris, cât și pe cel nescris, trebuie să fie formulată cu o precizie suficientă pentru a permite persoanelor interesate, care pot apela, la nevoie, la sfatul unui specialist, să prevadă într-o măsură rezonabilă, în circumstanțele speței, consecințele care pot rezulta dintr-un act determinat. Așa fiind, o lege care atribuie o putere de apreciere (cum este, în speță, cazul autorităților chemate să aplice legea) nu contravine, în principiu, acestei exigențe*”. În acord cu soluția Curții, considerăm că aceste dispoziții nu sunt lipsite de previzibilitate, întrucât e bine cunoscut faptul că în vederea stabilirea laturii subiective se au în vedere și circumstanțele obiective ale comiterii infracțiunii.

În ceea ce privește modalitățile de comitere ale infracțiunii prevăzute de lit. a), schimbarea, respectiv,

¹²³ C. Ap. Cluj, Decizia 197 din 13 februarie 2017, disponibilă la adresa www.idrept.ro (ultima accesare la data de 04.09.2018).

transferul, latura subiectivă este caracterizată de scopul special al ascunderii sau al disimulării originii ilicite a acestor bunuri ori al ajutorii persoanei care a săvârșit infracțiunea din care provin bunurile să se sustragă de la urmărire, judecată sau executarea pedepsei¹²⁴.

III.5. Forme ale infracțiunii

III.5.1. Tentativa

Tentativa este sancționată în cazul infracțiunii de spălare a banilor. Reținerea formei tentate este însă dificilă, întrucât dobândirea și deținerea constituie, de regulă, premise ale schimbului sau transferului, iar aceste se concretizează în modalitățile de comitere a infracțiunii de la lit. b) – ascunderea sau disimulare. Totuși, infracțiunea ar putea fi comisă în formă tentată când făptuitorul dorește achiziționarea unui imobil, cunoscând că provine dintr-o infracțiune de înșelăciune, se prezintă la notar împreună cu vânzătorul, se semnează contractul de către cei doi, dar notarul refuză autentificarea contractului, fapt pentru care dobândirea nu mai are loc.

III.5.2. Infracțiunea consumată

Infracțiunea se consumă în momentul săvârșirii oricăreia dintre modalitățile prevăzute de lege, adică în momentul schimbării, transferului, ascunderii, disimulării, dobândirii, deținerii sau folosirii bunului. Totuși, anumite modalități de comitere a faptei presupun o prelungire în timp a acțiunii, fapt pentru care în cazul acestora va exista și un moment al epuizării, diferit de cel al consumării. Este vorba despre comiterea infracțiunii în modalitatea deținerii, respectiv, folosirii bunurilor. În aceste situații, chiar dacă la momentul consumării sunt întrunite elementele constitutive ale infracțiunii, fapta își va dobândi fizionomia finală doar în momentul epuizării.

S-a exprimat în doctrină și opinia conform căreia disimularea și ascunderea ar presupune, la rândul lor, un caracter continuu¹²⁵. În opinia noastră, legiuitorul folosește acești termeni pentru a evidenția rezultatul acțiunilor și nu pentru a imprima un caracter continuu modalității prevăzute la lit. b), fapt pentru care, în acest caz, mai degrabă vorbim despre o infracțiune de stare și nu despre o infracțiune continuă, cu toate că cele două nu se exclud. Infracțiunea de stare presupune o urmare ce persistă în timp fără a fi necesară intervenția autorului, pe când în cazul infracțiunii continue acțiunea se prelungeste în timp prin voința autorului. În acest caz, folosirea termenilor precizați prefigurează urmarea produsă prin acțiunile ce constituie infracțiunea de spălare a banilor și nu acțiunea în sine, care s-ar prelungi în timp. Totuși, nu trebuie exclus în totalitate caracterul continuu, putând exista situații în care datorită modalității concrete de comitere faptei, acesteia să i se imprime un caracter continuu.

III.6. Pedepsa

Pedepsa prevăzută de lege pentru infracțiunea de spălare a banilor este închisoarea între 3 și 10 ani.

Potrivit alin. (3) al art. 29 din Legea 656/2002, dacă fapta a fost săvârșită de către o persoană juridică, pe lângă pedeapsa amenzii, instanța va aplica, după caz, una sau mai multe dintre pedepsele complementare prevăzute la art. 136 alin. (3) lit. a)-c) din Codul penal. Pedepsele complementare prevăzute de acest articol sunt: dizolvarea persoanei juridice, suspendarea activității sau a uneia dintre activitățile persoanei juridice pe o durată de la 3 luni la 3 ani și închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice pe o durată de la 3 luni la 3 ani.

Referitor la pedeapsă, considerăm că era oportună o prevedere conform căreia pedeapsa aplicată făptuitorului nu poate depăși pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea principală săvârșită de autor, astfel cum se întâmplă în cazul infracțiunii de favorizare a făptuitorului sau de tănuire. Susținerea noastră are la bază împrejurarea că aria infracțiunilor principale nu este limitată și astfel apar situații atipice cu privire la

¹²⁴ C. Ap. Craiova, *Decizia nr. 526 din 11 aprilie 2014*, disponibilă la adresa www.idrept.ro (ultima accesare la data de 04.09.2018). Instanța a apreciat că „nu a fost săvârșită această infracțiune câtă vreme transferul unor sume de bani prin Western Union sau achiziționarea unor telefoane, ceasuri sau autoturisme de lux nu s-a realizat în scopul ascunderii originii reale a banilor și atribuirii unui aspect legal sursei din care aceștia proveneau. Din cuprinsul convorbirilor telefonice efectuate de inculpați reiese că aceste activități au fost desfășurate tocmai pentru ca inculpații să intre în posesia sumelor de bani obținute prin săvârșirea unor infracțiuni informatice și nu în scopul disimulării originii reale a acestora”.

¹²⁵ A. A. Dumitrache, *op. cit.*, p. 260.

pedeapsă. Spre exemplu, pedeapsa pentru înșelăciune în forma de baza este închisoarea de la 6 luni la 3 ani, iar minimul special al pedepsei pentru infracțiunea de spălare de bani este de 3 ani.

III.7. Cauza de reducere a pedepsei

Conform art. 30 din Legea 656/2002, persoana care a comis infracțiunea de spălare a banilor, iar în timpul urmăririi penale denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor participanți la săvârșirea infracțiunii beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege.

IV. CONCLUZII

Infracțiunea de spălare a banilor reprezintă un aspect controversat, pornind de la rațiunea acesteia și ajungând la efectele sale. Aceasta este prezentată ca un mijloc de combatere a criminalității organizate, ca un important instrument de protecție a societății, însă luând în considerare efectele pe care le produce se pune întrebarea dacă recurgerea la mijloace penale, printr-o incriminare atât de largă, este proporțională. S-a afirmat că reglementările din acest domeniu, chiar la nivel internațional, nu iau întotdeauna în considerare necesitatea respectării principiului proporționalității ori că lupta împotriva fenomenului de spălare a banilor se dovedește a fi mai eficace din perspectiva măsurilor preventive decât a celor represive¹²⁶.

În ceea ce privește reglementarea națională, problematica se augmentează, întrucât sfera conduitelor ce ar putea constitui infracțiunea de spălare a banilor era atât de largă, încât nici doctrina, nici practica judiciară nu reușise să traseze linii directe în vederea restrângerii incidenței textului legal. Spre exemplu, până recent, hoțul care folosea bunul furat, teoretic, săvârșea infracțiunea de spălare a banilor. Din fericire, în lumina noii decizii a Curții Constituționale, o atare faptă nu mai constituie infracțiune, însă subzistă alte probleme ale textului de incriminare.

Aceste probleme sunt rezultatul faptului că legiuitorul s-a limitat la a prelua incriminarea din instrumentele internaționale, fără a analiza sistemul național înainte de implementarea acesteia. Spre exemplu, la momentul reglementării nu s-a luat în considerare faptul că există dispoziții care acoperă parțial ceea ce este definit ca infracțiune de spălare a banilor la nivel internațional (infracțiunea de tănuire). Or, dacă la momentul introducerii am putea spune că legiuitorul, din dorința de a reprima orice conduită ce ar putea constitui spălare de bani, nu a realizat acest lucru, după mai bine de 16 ani de la introducerea acesteia considerăm ca ar trebui să fie conștient de neajunsurile reglementări relevate de către practica judiciară și de către doctrină.

O altă problemă o reprezintă pedeapsa prevăzută pentru săvârșirea infracțiunii – închisoarea de la 3 la 10 ani. Având în vedere că infracțiune principală poate fi orice infracțiune, limitele de pedeapsă nu sunt corelate, existând situații în care fapta de spălare a banilor este pedepsită mai drastic decât fapta principală. Or, scopul spălării banilor este reprimarea altor infracțiuni, prin suprimarea mobilului infracțional, astfel că ar trebui mai degrabă să ne îndreptăm atenția spre infracțiunea principală. În opinia noastră, o soluție în acest sens ar putea fi ori o clauză de tipul celor cuprinse în reglementarea infracțiunilor de tănuire sau favorizare a infractorului, ori micșorarea minimului legal al pedepsei, pentru a acorda judecătorului o mai mare putere de apreciere cu privire la pedeapsă.

Toate aceste neajunsuri ale reglementării sugerează că textul este în continuare deficitar. Dacă unele aspecte au fost tranșate, ca cea a subiectului activ, altele nu reușesc a fi soluționate, precum relația cu infracțiunea de tănuire, astfel încât textul este în continuare lipsit de previzibilitate.

Luând în considerare toate acestea, opinăm în sensul că este nevoie de o intervenție legislativă urgentă, întrucât redactarea normei de incriminare lasă de dorit, dând naștere unor situații cel puțin atipice, care încă nu și-au găsit soluția și care pun în discuție principiul legalității incriminării.

¹²⁶ V. Zoppei, *op. cit.*, p. 182-183.

REFERENCES/BIBLIOGRAFIE

- Aranguéz Sanchez, C.**, *El delito de blanqueo de capitales*, Marcial Pons, Madrid-Barcelona, 2000.
- Arzt, G.**, *Das mißglückte Strafgesetz. Am Beispiel der Geldwäschegesetzgebung*, în **Diedrichsen U, Dreier R** (eds) *Das missglückte Gesetz*, 8. Symposium der Kommission „Die Funktion des Gesetzes in Geschichte und Gegenwart”, Wandenhoek & Ruprecht, Göttingen, 1997.
- Bajo Fernandez, M., Perez Manzano, M.**, *Manual de Derecho Penal, Parte Especial, Delitos patrimoniales y economicos*, Madrid, 1993.
- Blanco Cordero, I.**, *El delito de blanqueo de capitales*, Pamplona, 1997.
- Bogdan, C.**, *Spălarea banilor, aspecte teoretice și de practică judiciară*, Ed. Universul Juridic, București, 2010.
- Bogdan, S.**, *Drept penal, partea specială*, ed. a III-a, Ed. Universul Juridic, București, 2009.
- Boroi, Al., Gorunescu, M., Barbu, I. A., Virjan, B.**, *Drept penal al afacerilor*, ed. a 6-a, Ed. C.H. Beck, București, 2016.
- Bottke, W.**, *Teleologie und Effektivität der Normen gegen Geldwäsche*, în „Zeitschrift für Wirtschaft, Steuer und Strafrecht (wistra)”, 1995.
- Burr, C.**, *Geldwäsche: eine Untersuchung zu § 261 StGB*. Respublica-Verlag, Siegburg, 1995.
- Cerqua, L. D.**, *Il delitto di riciclaggio nel sistema penale italiano (I)*, în revista „Brasileira de Estudios Políticos”, Vol. 97, 2008.
- Chiriță, R.**, *Convenția Europeană a drepturilor omului. Comentarii și explicații*, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2008.
- Cobo del Rosal, M., Vives Anton, T.S.**, *Derecho penal. Parte general*, Ed. Tirant lo Blanch, 1999.
- Dabu, V., Cătinean, S.**, *Noua lege pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor (legea nr. 656/2002) și Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate*, în „Dreptul” nr. 6/2003.
- Dabu, V.**, *Spălarea de bani în noul cod penal și legislația penală actuală*, în „Dreptul” nr. 4/2005.
- de Andrés Pérez, S.**, *Principales novedades de la Cuarta Directiva sobre prevención de blanqueo de capitales y financiación del terrorismo*, în „La Ley”, nr. 4/2015.
- de la Mata Barranco, N.**, *Límites de la sancion en el delito de recepcion: la recepcion sustitutiva y la teoria del mantenimiento. El artículo 546 bis f) del codigo penal*, Madrid, 1989.
- Dumitrache, A. A.**, *Spălarea banilor. Aspecte juridico-penale*, ed. Universul Juridic, București, 2013.
- Faraldo Cabana, P.**, *Aspectos básicos del delito de blanqueo de bienes en el Código penal de 1995*, în „Estudios penales y criminologicos” nr. 19/1996.
- Fiandaca, G., Musco, E.**, *Diritto penale. Parte speciale*, Zanichelli, Bologna, 1992.
- Gomez Iniesta, D. J.**, *El delito de blanqueo de capitales en Derecho Espanol*, Ed. Cedecs, Barcelona, 1996.
- Gomez Pavon, P.**, *El bien jurídico protegido en la recepción, blanqueo de dinero y encubrimiento*, în „CDJ” I, 1994.
- Guiu, K.**, *Spălarea banilor*, în „Dreptul” nr. 3/2006.
- Gurule, J.**, *The Money Laundering Control Act of 1986: Creating a New Federal Offense or Merely Affording Federal Prosecutors an Alternative Means of Punishing Specified Unlawful Activity?*, „Scholarly Works. Paper 21”, 1995.
- Hotca, M. A., Dobrinou, M.**, *Elemente de drept penal al afacerilor*, Ed. C.H. Beck, București, 2009.
- Jurj-Tudoran, R., Drosu Șaguna, D.**, *Spălarea banilor. Teorie și practică judiciară*, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2016.
- Mantovani, F.**, *Diritto penale. Parte generale*, Ed. Cedam, Padova, 2001.
- Mitsilegas, V.**, *Money Laundering Counter-measures in the European Union: A new paradigm of security governance versus fundamental legal principles*, Kluwer Law International, The Hague, 2003.
- Moccia, S.**, *Impiego di Capitali illeciti e riciclaggio: la risposta del sistema penale italiano*, în „Rivista italiana di diritto e procedura penale”, 1995.
- Moreno Canoves, A., Ruiz Marco, F.**, *Delitos socioeconómicos. Comentarios a los arts. 262, 270 a 310 del nuevo Código penal (concordados y con jurisprudencia)*, Ed. Edijus, Zaragoza, 1996.

- Nilsson, H. G.**, *The Council of Europe Laundering Convention: A Recent Example of Developing International Criminal Law*, în „Criminal Law Forum”, Vol. 2, nr. 3/1991.
- Oswald, K.**, *Die Implementation gesetzlicher Massnahmen zur Bekämpfung der Geldwäsche in der Bundesrepublik Deutschland: Eine empirische Untersuchung des § 261 StGB i.V.m. dem Geldwäsche*, Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht, Freiburg, 1997.
- Otto, H.** *Geldwäsche, § 261 StGB.*, în „Jura” 1993.
- Pașca, I. C.**, *Infrațiunea de spălare a banilor în legea penală italiană*, în *Analele Universității de Drept din Timișoara- Seria Drept nr. 2/2011.*
- Poiana, I., Lascu, I.**, *Incrimnarea penală a unor fapte de spălare a banilor*, în *Dreptul nr. 5/1999.*
- Puente Aba (coord.), M., Faraldo Cabana, P., et al.**, *Criminalidad organizada, terrorismo e inmigración. Retos contemporáneos de la política criminal*, Ed. Comares, Granada, 2008.
- Rotaru, C., Trandafir, A.-R., Cioclei, V.**, *Drept penal. Partea specială II*, Ed. C.H. Beck.
- Ruiz Vadillo, E.**, *El blanqueo de capitales en el ordenamiento jurídico español. Perspectiva actual y futura*, în „Boletín de Información del Ministerio de Justicia”, 1992.
- Streteanu, F., Nițu, D.**, *Drept penal. Partea generală*, Vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014.
- Streteanu, F., Nițu, D.**, *Drept penal. Partea generală*, vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2018.
- Streteanu, F.**, *Tratat de drept penal. Partea generală*, Vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2008.
- Tănase, S.**, *Infrațiunea de spălare a banilor în „Convenția de la Varșovia” - elemente de noutate*, în „Dreptul” nr. 6/2014.
- Tudor, Șt.**, *Spălarea banilor. Practică judiciară adnotată*, Ed. Hamangiu, 2013.
- Udroiu, M.** (coord.), *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2017.
- Vidales Rodriguez, C.**, *Los delitos de receptación y de legitimación de capitales en el Código Penal de 1995*, Ed. Tirant lo Blanch, Valencia, 1997.
- Vogel, J.**, *Geldwäsche - ein europaweit harmonisierter Straftatbestand? Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft* în „Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft”, Vol. 109, nr. 2/1997.
- Voicu, C., Boroi, Al., Molnar, I., Gorunescu, M., Corlățeanu, S.**, *Drept penal al afacerilor*, ed. 4, Ed. C.H. Beck, București, 2008.
- Von Lampe, K.**, *Der neue Tatbestand der Geldwaesche (§ 261 StGB)*, în „Juristen Zeitung” nr. 3/1994.
- Wessels, J., Hillenkamp, T.**, *Strafrecht Besonderer Teil 2*, ed. 38, Ed. C F Müller, Heidelberg, 2015.
- Zaragoza Aguado, J. A.**, *El blanqueo de dinero. Aspectuos sustantivos. Su investigacion*, în „CDJ” I, 1994.
- Zaragoza Aguado, J. A.**, *Receptación y blanqueo de capitales*, în AA.VV., *El nuevo Código penal y su aplicación a empresas y profesionales*, III, Madrid, 1996.
- Zoppei, V.**, *Anti-money Laundering Law: Socio-legal Perspectives on the Effectiveness of German Practices*, International Criminal Justice Series, Vol. 12, T.M.C. Asser Press, Ed. Springer, 2017.